

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА
ДАШЗЭГВИЙН АМАРБАЯСГАЛАН
ТАНАА

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР

Төрийн ордон, Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай,
6 дугаар хороо, Сүхбаатар дүүрэг, Улаанбаатар хот, 14201
Утас: (976-51) 26 08 17, Факс: (976-51) 26 24 08,
Цахим шуудан: info@cabinet.gov.mn,
Цахим хуудас: www.mongolia.gov.mn

2025. 01. 24 № 31-1/21
танай _____-ны № _____-т

Хуулийн төсөл өргөн
мэдүүлэх тухай

Хүний эрх, эрх чөлөөг хангахтай холбоотой зарим хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцэн шийдвэрлэсний дагуу Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлж байна.

Улсын Их Хурлын чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлж өгөхийг хүсье.

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙД

ДОЮУН-ЭРДЭНЭ

000244008432

**МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР**

Төрийн ордон, Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай,
6 дугаар хороо, Сүхбаатар дүүрэг, Улаанбаатар хот, 14201
Утас: (976-51) 26 08 17, Факс: (976-51) 26 24 08,
Цахим шуудан: info@cabinet.gov.mn,
Цахим хуудас: www.cabinet.gov.mn

2024.12.27 № ХЭГ/2710
танай _____-ны № _____-т

Хуулийн төсөл өргөн мэдүүлэх
хугацааг товлох тухай

Хүний эрх, эрх чөлөөг хангахтай холбоотой зарим хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцээд, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэхээр шийдвэрлэсний дагуу холбогдох материалын хамт хүргүүлж байна.

Хянан үзэж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх хугацааг товлож өгөхийг хүсье.

Хавсралт-~~38~~ хуудастай.

МОНГОЛ УЛСЫН САЙД,
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ
ЭРХЛЭХ ГАЗРЫН ДАРГА

Н.УЧРАЛ

МОНГОЛ УЛСЫН САНГИЙН САЙД

Засгийн газрын II байр, С.Данзангийн гудамж 5/1,
4-р хороо, Чингэлтэй дүүрэг, 15160 Улаанбаатар хот,
Утас/факс: (976-51) 26 74 68, Цахим шуудан: info@mof.gov.mn,
Цахим хуудас: <http://www.mof.gov.mn>

2024.12.23 № 01/10514

танай 2024.12.20-ны № 1/2456 -т

ХУУЛЬ ЗҮЙ, ДОТООД ХЭРГИЙН САЙД О.АЛТАНГЭРЭЛ ТАНАА

Хүний эрх, эрх чөлөөг хангахтай холбоотой зарим хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.7 дахь хэсэгт заасныг үндэслэн Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх зөвшөөрөл олгож байна.

Хүндэтгэсэн,

Б.ЖАВХЛАН

9761003520

**МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ ЗҮЙ,
ДОТООД ХЭРГИЙН САЙД**

Засгийн газрын V байр, Б.Ширэндэвийн гудамж 8/4,
Чингэлтэй дүүрэг, Улаанбаатар хот, 15160

Утас/Факс: (976-51) 26 75 33,

Цахим шуудан: info@mojha.gov.mn,

Цахим хуудас: www.mojha.gov.mn

2024.12.26 № 1/260.7

танай _____-ны № _____-т

**МОНГОЛ УЛСЫН САЙД, ЗАСГИЙН
ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗРЫН
ДАРГА Н.УЧРАЛ ТАНАА**

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.8 дахь хэсэгт заасны дагуу Хүний эрх, эрх чөлөөг хангахтай холбоотой зарим хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх нь зүйтэй гэж үзэв.

О.АЛТАНГЭРЭЛ

151685204
А5 файл 2024

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛЭЭС

Монгол Улсын Засгийн газрын 2024 оны 12 дугаар сарын 18-ны өдрийн хуралдааны 44 дүгээр тэмдэглэлд:

“9.ХЭЛЭЛЦСЭН нь: Хүний эрх, эрх чөлөөг хангахтай холбоотой зарим хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл

ШИЙДВЭРЛЭСЭН нь: Хүний эрх, эрх чөлөөг хангахтай холбоотой зарим хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг хэлэлцээд, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэхээр тогтов.” гэжээ.

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

**БАТЛАВ
ХУУЛЬ ЗҮЙ, ДОТООД
ХЭРГИЙН САЙД**

О.АЛТАНГЭРЭЛ

**ХҮНИЙ ЭРХ, ЭРХ ЧӨЛӨӨГ ХАНГАХТАЙ ХОЛБООТОЙ
ЗАРИМ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ
ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ**

Нэг.Хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлага

1.1.Хууль зүйн үндэслэл

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Аравдугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Монгол Улс олон улсын гэрээгээр хүлээсэн үүргээ шударгаар сахин биелүүлнэ.” гэж, Арван нэгдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Эх орныхоо тусгаар тогтнолыг батлан хамгаалж, үндэсний аюулгүй байдал, нийгмийн дэг журмыг хангах нь төрийн үүрэг мөн.” гэж, Арван есдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Төрөөс хүний эрх, эрх чөлөөг хангахуйц эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн болон бусад баталгааг бүрдүүлэх, хүний эрх, эрх чөлөөг зөрчихтэй тэмцэх, хөндөгдсөн эрхийг сэргээн эдлүүлэх үүргийг иргэнийхээ өмнө хариуцна.” гэж, мөн зүйлийн 3 дахь хэсэгт “Хүн эрх, эрх чөлөөгөө эдлэхдээ үндэсний аюулгүй байдал, бусад хүний эрх, эрх чөлөөг хохироож, нийгмийн хэв журмыг гажуудуулж болохгүй.” гэж тус тус заасан.

Түүнчлэн, Үндэсний аюулгүй байдлын тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.4.3 дахь заалтад иргэдийн эрх, эрх чөлөөний аюулгүй байдал нь үндэсний аюулгүй байдлын бүрэлдэхүүн хэсэг байхаар, Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 14 дугаар зүйлийн 14.1 дэх хэсэгт “Монгол Улсын Засгийн газар нь хүний эрх, эрх чөлөө, жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангах эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн болон шаардлагатай бусад баталгааг бүрдүүлэх, бэхжүүлэх арга хэмжээ авна.” гэж, мөн хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.5 дахь хэсэгт Засгийн газар нь “Олон улсын гэрээгээр Монголын талын хүлээсэн үүргийн биелэлтийг хянан шалгаж, зохион байгуулах” чиг үүргийг хэрэгжүүлэхээр, Олон улсын гэрээний тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.4 дэх хэсэгт “Засгийн газар Монгол Улсын олон улсын гэрээгээр хүлээсэн үүргийн биелэлтэд хяналт тавьж, хэрэгжилтийг зохион байгуулна.” гэж тус тус заасан.

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор баталсан “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын иргэний нийгэм-хувийн хэвшил-төрийн түншлэлийг бэхжүүлэх замаар үндэсний хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, хэрэгжилтэд хамаарал бүхий талуудын оролцоог хангасан зохистой тогтолцоог бүрдүүлэх зорилтын хүрээнд хүний эрхийг хангах үндэсний тогтолцоог бэхжүүлэх, хууль, эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгож, хүний эрхийг хангахад чиглэсэн олон талт түншлэлийг хөгжүүлэх, хүний эрхийг хангах бодлого, хууль, эрх зүйн орчныг олон улсын жишигт хүргэх, нийгмийн бүх харилцаанд хүний эрхийг бүрэн хангасан тогтолцоог төлөвшүүлэх ажлыг үе шаттайгаар төлөвлөн хэрэгжүүлэхээр заасан.

Монгол Улсын Их Хурлын 2024 оны 21 дүгээр тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 4.1.1.14 дэх заалтад хүний эрх, эрх чөлөөг хамгаалах, зөрчигдөхөөс урьдчилан сэргийлэх,

үндэсний хууль тогтоомжийг хүний эрхийн олон улсын гэрээ, конвенцод нийцүүлэх ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлэхээр заасан.

Мөн “Монгол Улсын Хүний эрхийн Үндэсний Комиссын тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангах, Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглал батлагдсаны 75 жилийн ойд зориулсан Улсын Их Хурлын хүндэтгэлийн хуралдаантай холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай” Улсын Их Хурлын 2023 оны 114 дүгээр тогтоолын 2 дахь хэсгийн 3/ дэд заалтад олон улсын гэрээ, конвенцод дотоодын хууль тогтоомжийг нийцүүлэх ажлыг эрчимжүүлэхийг Засгийн газарт үүрэг болгосон.

1.2.Практик шаардлага

Монгол Улс 1961 оноос Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын бүрэн эрхт гишүүн болсноос хойш Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага болон түүний төрөлжсөн байгууллагаас батлан гаргасан хүний эрх, эрх чөлөөтэй холбоотой 70 гаруй гэрээнд, үүнээс хүний эрхийн суурь 18 гэрээний 17-д нэгдэн ороод байна. Монгол Улсад шинэ Үндсэн хуулийн үзэл баримтлалд тулгуурлан хүний эрх, эрх чөлөөг баталгаажуулах, хангах, зөрчигдсөн эрхийг сэргээх, хүн эрхээ эдлэх, үүргээ биелүүлэх эрх зүйн орчныг бүрдүүлсэн бие даасан 590 хууль хүчин төгөлдөр үйлчилж байна.

2020 оноос хойших хугацаанд эрх зүйн шинэчлэлийн хүрээнд хүний эрхийг хангах чиглэлээр эрүүгийн хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох, авлигатай тэмцэх цогц бодлого, шүүх эрх мэдлийн шинэтгэл, мэдээллийн ил тод байдлыг хангах, хүний хувийн мэдээллийг хамгаалах, төрийн үйл ажиллагааны шуурхай байдлыг хангахад чиглэсэн цахимын багц хуулиуд, боловсролын багц хуулиуд, нийгмийн даатгал, халамжийн багц хуулиуд, хөдөлмөрлөх эрх, хүүхдийн эрхийг хангах хамгаалах чиглэлээр холбогдох хуулиудын шинэчилсэн найруулгыг боловсруулж, Улсын Их Хурлаас баталж хүний эрхийг хангах, хамгаалах үйл ажиллагаанд тодорхой дэвшил гарган ажиллаж байна.

Монгол Улс 2023 онд Америкийн Нэгдсэн Улсын Freedom House олон улсын төрийн бус байгууллагын судалгаагаар улс төрийн эрх чөлөөний хувьд 40 оноо авахаас 36 оноо, иргэний эрх чөлөөний хувьд 60 оноо авахаас 48 оноо, нийт 100 оноо авахаас 84 оноо авснаар эрх чөлөөт улсын ангилалд багтаж байна. Хэдийгээр нийтээр хүлээн зөвшөөрсөн хүний эрх, эрх чөлөөг хангах хамгаалах, эрх зүйн таатай орчин бүрдүүлж, хүний эрхийг хангах, хамгаалах байгууллагуудыг байгуулж тодорхой үр дүн гарч байгаа ч хүний эрхийн зөрчил, шийдвэрлэх шаардлагатай асуудлууд байсаар байна.

Монгол Улс амьд явах, халдашгүй чөлөөтэй байх, эрүүдэн шүүхээс ангид байх, шударга шүүхээр шүүлгэх, хохирлоо шударгаар барагдуулах, хувийн мэдээлэл халдашгүй байх, эвлэлдэн нэгдэх, жагсах, цуглах, үзэл, бодлоо илэрхийлэх, мэдээлэлтэй байх зэрэг иргэний болон улс төрийн эрхийг бодитойгоор баталгаатай эдлүүлэх шаардлагатай байгааг хүний эрхийг хамгаалах олон улсын тогтолцооноос зөвлөсөөр байна.

Монгол Улс хүний эрхийн олон улсын гэрээнд нэгдэн орохын зэрэгцээ Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрмийн болон гэрээний механизмуудыг идэвхтэй ашиглаж хүний эрхийг хангах, хамгаалах үйл ажиллагааг тасралтгүй анхаарч ажиллаж байна.

Хүний эрхийн олон улсын гэрээнд нэгдэн орсноор тухайн гэрээ, конвенцуудыг бодитойгоор хэрэгжүүлэх, түүний биелэлтийг тодорхой хугацаанд тайлагнах үүргийг хүлээдэг. Монгол Улсын Засгийн газар хүний эрхийн нэгдэн орж соёрхон баталсан үндсэн гэрээ, конвенцын хүрээнд 1971-2023 онд нийт 57 илтгэл, Хүний эрхийн зөвлөлд Хүний эрхийн төлөв байдлын ээлжит нэгдсэн хэлэлцүүлэг /UPR/-т 3 илтгэлийг тус тус хүргүүлсэн байдаг.

Монгол Улсын хүний эрхийн төлөв байдлын талаарх үндэсний гуравдугаар илтгэлийг хэлэлцүүлсний мөрөөр НҮБ-ын Хүний эрхийн зөвлөлөөс нийт 170 зөвлөмжийг өгснийг бид үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлж ажиллах шаардлагатай байна.

Түүнчлэн Монгол Улсын Хүний эрхийн Үндэсний Комисс нь 2001-2024 онд Монгол Улс дахь хүний эрх, эрх чөлөөний нөхцөл байдлын талаарх нийт 23 удаагийн илтгэлийг Улсын Их Хурлаар хэлэлцүүлэн хүний эрхийг хангах хууль эрх зүйн орчныг сайжруулах, хүний эрхийн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, зөрчлийг арилгах, хүний эрхийг хамгаалахтай холбоотой саналыг танилцуулж, илтгэлийн мөрөөр авах арга хэмжээний талаар Улсын Их Хурлаас холбогдох шийдвэрүүд баталж ирсэн байдаг. Дээрх илтгэлүүдэд иргэний болон улс төрийн эрхүүд, тухайлбал, үзэл бодлоо илэрхийлэх, мэдээлэл хайх, хүлээн авах, тайван жагсаал, цуглаан хийх, амьд явах эрх, сонгох, сонгогдох эрх, халдашгүй чөлөөтэй байх эрх, өргөдөл гомдлоо шийдвэрлүүлэх эрх, эрүү шүүлт ба хүний эрх, өөрийгөө өмгөөлөх, хууль зүйн туслалцаа авах эрх, түүнчлэн эдийн засаг, нийгэм соёлын эрхүүд, тухайлбал, эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах эрх, эрүүл мэндээ хамгаалуулах эрх, эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээ авах эрх, сурч боловсрох эрх, хөдөлмөрлөх эрх, хүний эрхийн боловсрол, аж ахуй эрхлэх, зохистой хоол хүнсээр хангагдах эрх, зорилтот бүлгийн эрхүүд, тухайлбал, хүүхдийн эрх, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрх, үндэсний цөөнхийн эрх, ялгаварлан гадуурхалтаас ангид байх, гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх, хүн худалдаалах гэмт хэрэг ба хүний эрх, бусдын хууль бусаар учруулсан хохирлыг нөхөн төлүүлэх эрхийн талаар тусгасаар ирсэн байна.

Түүнчлэн, Хүний эрхийн Үндэсний Комисст ирүүлсэн нийт гомдол мэдээллийн дийлэнх нь ажлын байрны дарамт, хууль бусаар цагдан хорих, төрийн байгууллага албан тушаалтанд өргөдөл, гомдол гаргах эрх, хүүхдийн эрх, хилс хэрэгт холбогдсон гэх асуудал, эд мөнгөний тусламж авах, нэр төрийн халдашгүй байдал зөрчигдсөн тухай, хууль зүйн туслалцаа авах эрх зэрэг байгааг мөн анхаарч үзэх шаардлагатай байна.

Мөн “Хүний эрх-Дэвшилтэт бодлогын хүрээлэн” төрийн бус байгууллагаас Монгол Улс дахь хүний эрхийн төлөв байдал: тулгамдсан асуудал, шийдэл сэдэвт тойм судалгааг хийж, хүний үндсэн эрхүүдээс нэн тэргүүнд анхаарах шаардлагатайг сонгон эрх тус бүрийн гол агуулга, ахиц дэвшил, тулгамдсан асуудал, шийдвэрлэх арга замд анализ хийж, тодорхой зөвлөмжүүдийг боловсруулсан байдаг. Тус дүгнэлт, зөвлөмжүүдийн үндэслэн иргэний болон улс төрийн эрхийг хангах чиглэлээрх зарим арга хэмжээг хуулийн төсөл боловсруулах замаар шийдвэрлэх боломжтой гэж үзэж байна.

Түүнчлэн, Монгол Улсын Үндсэн хуульд зааснаар хүний эрхэд тавьж буй хориглолт, хязгаарлалтыг хуульд тодорхой заах, хязгаарлалт нь үндэсний аюулгүй байдал, бусад хүний эрх, эрх чөлөө, эсхүл нийгмийн дэг журам гэсэн ашиг сонирхлыг хамгаалах зорилготой байх, хязгаарлалт нь эдгээр зорилгын нэгэнд хүрэхэд зайлшгүй, тохирсон байх, үндсэн эрхийг аль болох эдлүүлэх, ялгаварлан гадуурхахгүй байх, туйлын эрх зөрчөөгүй байх, хараат бус шүүхээр хянагддаг байх

гэсэн тулгуур зарчмыг баримтлахыг шаарддаг. Иймээс хүний эрх, эрх чөлөөг захиргааны хэм хэмжээний актаар зохицуулж байгаа байдлыг ч мөн өөрчилж, тухайн зохицуулалтыг дээрх тулгуур зарчмуудыг баримтлан хуульд тусгах замаар шийдвэрлэх шаардлагатай асуудлууд ч мөн байсаар байна.

Үүнтэй холбогдуулан, Хууль зүй, дотоод хэргийн яамнаас Захиргааны хэм хэмжээний актын улсын нэгдсэн санд бүртгэлтэй нийт актад хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийж, тайланг 2023 оны 11 дүгээр сарын 29-ний өдрийн Засгийн газрын хуралдаанд танилцуулсан бөгөөд тус хуралдаанаас Засгийн газар, төрийн захиргааны төв болон төрийн захиргааны байгууллагад хуулиар тусгайлан эрх олгосон заалтад дүн шинжилгээ хийж, холбогдох хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулахыг даалгасны дагуу төрийн захиргааны төв байгууллагууд өөрсдийн эрхлэх асуудлын хүрээний хууль тогтоомжийн төслийг тус тус боловсруулж байна.

Хууль зүй, дотоод хэргийн салбарт хамаарах Монгол Улсад хүчин төгөлдөр үйлчилж буй нийт 35 хуулиар 160 гаруй дүрэм, журам батлах эрхийг Засгийн газар, Засгийн газрын гишүүн болон агентлаг, байгууллагын даргад олгосон байгаагаас 50 орчим хувь нь хуулиар зайлшгүй зохицуулах шаардлагатай буюу хүний эрх, эрх чөлөөг хөндсөн, тухайн харилцаанд оролцогчийн эрх, үүргийг тогтоосон буюу процессын шинжтэй зохицуулалт гэж үзэн нийт 29 хуулийн төслийг боловсруулаад байна. Эдгээр нь хүний эрхийг хангах хүрээнд боловсруулах хуулийн төслүүдтэй агуулгын хувьд давхцахгүй, бие даасан үзэл баримтлалтай багц хуулийн төсөл болно.

Хүний эрхийн Үндэсний Комиссын тухай хуульд заасны дагуу Засгийн газар Комиссын илтгэлээр өгсөн санал, зөвлөмжийн биелэлтийг хариуцаж Улсын Их Хуралд илтгэх үүрэгтэй.

Ийнхүү “Алсын хараа 2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, Засгийн газрын “2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-т тусгасан зорилго, зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх, Монгол Улс дахь хүний эрх, эрх чөлөөний байдлын талаарх 22 дахь илтгэл, Эрүү шүүлтээс урьдчилан сэргийлэх асуудал эрхэлсэн гишүүний тайланг хэлэлцсэнтэй холбогдуулан авах зарим арга хэмжээний тухай” Монгол Улсын Их Хурлын 2023 оны 35 дугаар тогтоолыг хэрэгжүүлэх, хүний эрх, эрх чөлөөг хамгаалах, зөрчигдөхөөс урьдчилан сэргийлэх зорилтын хүрээнд үндэсний хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох, хүний эрхийн олон улсын гэрээ, конвенцод нийцүүлэх зорилгоор холбогдох хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах шаардлагатай байна.

Хоёр.Хуулийн зорилго, ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа

Хүний эрхийг хангахтай холбоотой зарим хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл нь үндэсний хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох, хүний эрхийн олон улсын гэрээ, конвенцод нийцүүлэх зорилготой. Тус зорилгын хүрээнд дараах хуулийн төслийг боловсруулна:

1.Нийгмийн эмзэг бүлгийн хүмүүст үнэ төлбөргүй үзүүлэх хууль зүйн туслалцааны төрөл, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, өмгөөлөгчийн нийтэд тустай мэргэжлийн үйл ажиллагааг энэ чиглэлд уялдуулан зохицуулах замаар Монгол Улсын иргэний хууль зүйн туслалцаа авах эрхийг хангах зохицуулалт бүхий Хууль зүйн туслалцааны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл,

үүнтэй холбогдуулан Өмгөөллийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл;

2.Эрүү шүүлт тулгах, хүчээр алга болгох гэмт хэргийн шинжийг олон улсын хүний эрхийн байгууллагын зөвлөмжид нийцүүлэн тодорхой болгох зорилгоор боловсруулах Эрүүгийн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл;

3.Баривчлах шийтгэлийг оногдуулахгүй байх этгээдийн хүрээ хязгаарыг иргэдийн зүй ёсны хэрэгцээ шаардлагад нийцүүлэн өргөжүүлэх, хуулийн тусгай ангид заасан зөрчил үйлдсэн этгээдэд оногдуулах баривчлах шийтгэлийг цөөрүүлэх, Улсын Их Хурлаас баталсан зарим хуультай холбогдуулан зөрчилд тооцох үйлдлүүдийг шинээр тусгах зэрэг зохицуулалт бүхий Зөрчлийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл;

4.Зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагааны шуурхай байдлыг хангах, хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны оролцогч болон шүүх, прокурор, эрх бүхий албан тушаалтнуудад бий болдог хүндрэл, чирэгдлийг багасгах, цахим үйл ажиллагааг нэвтрүүлэх, зарим төрлийн хэргийн харьяаллын алдааг засах зохицуулалт бүхий Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл, үүнтэй холбогдуулан Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай;

5.Монгол Улсын иргэнийг Монгол Улсын хилээр гарах эрхийг түдгэлзүүлэх журмыг боловсронгуй болгох, хилийн хориг тавих эрх бүхий байгууллагуудын уялдаа холбоог хангах, сайдын шийдвэрээр зохицуулж байсан хүүхдийг хилээр нэвтрүүлэх журмыг хуулиар зохицуулах зорилготой Монгол Улсын иргэн гадаадад хувийн хэргээр зорчих, цагаачлах тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл;

6.Албаны нууцын тодорхойлолтыг нарийвчлан тодорхойлох, албаны нууцын хүрээ хязгаарыг багасгах, байгууллагын даргын шийдвэрээр албаны нууцад хамааруулж байгаа зохицуулалтыг эргэн харах, иргэдийн мэдээлэл авах эрхийг хязгаарлаж байгааг арилгах зорилгоор боловсруулах Төрийн болон албаны нууцын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл;

7.Харилцаа холбооны зохицуулах хорооны гишүүдийн хараат бус байдлыг хангах, иргэний нийгмийн болон мэргэжлийн байгууллагын бодит оролцоог хангах, тэдгээрийг нээлттэй сонгон шалгаруулалтаар томилох зохицуулалтыг бий болгох зорилгоор боловсруулах Харилцаа холбооны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл;

8.Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд оролцох эрх бүхий хуульчдад олон улсын гэрээ конвенцын ойлголт мэдлэгийг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн арга хэмжээ, уг асуудлыг хуульчийн үргэлжилсэн сургалтын хөтөлбөрт тусгах хөшүүрэг бий болгох зохицуулалт бүхий Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл;

9.Монгол Улсын хөгжлийн бодлогын баримт бичгүүдийг боловсруулах шаардлагад хүний эрхийг хангах шалгуур бий болгох зохицуулалт бүхий Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төсөл.

Гурав.Хуулийн төсөл батлагдсаны дараа үүсч болох эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн үр дагавар

Монгол Улсын хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгүүдэд тусгасан хүний эрхийг хангах, хамгаалах, хөхиүлэн дэмжихэд чиглэсэн зорилт, арга хэмжээг бодитойгоор хэрэгжүүлэх боломж бүрдэнэ.

Түүнчлэн, олон улсын гэрээ, конвенцуудад Монгол Улсын хууль тогтоомжийг нийцүүлэх үйл ажиллагаанд ахиц дэвшил гарч, хүний эрхийн олон улсын механизмуудаас зөвлөсөн зөвлөмжүүд, мөн Монгол Улсын хүний эрхийн үндэсний байгууллага болох Хүний эрхийн Үндэсний Комиссын хүний эрх, эрх чөлөөний байдлын жил бүрийн илтгэлүүдээр өгсөн зөвлөмжийг Засгийн газраас хэрэгжүүлж холбогдох арга хэмжээг авдаг байдал хэвшиж тогтоход чухал ач холбогдолтой.

Мөн хүний эрхийг хангах, хамгаалахад иргэний нийгмийн байгууллагуудын дуу хоолой, санал, дүгнэлтийг хүлээн авч, тэдгээрийн оролцоог хангах, иргэний эрхийг ялангуяа тусгай бүрэн эрхийг хэрэгжүүлдэг төр, түүнийг төлөөлсөн этгээдийн зүгээс иргэдийг эрхийг хангах, хамгаалах, үндсэн эрхийг бодитойгоор, бүрэн эдлүүлдэг байх эрх зүйн орчин сайжирна.

Хэдийгээр олон улсын гэрээ конвенцоор хүлээсэн үүрэг, тэдгээрийн байгууллагаас ирүүлсэн зөвлөмж, хүний эрхийн үндэсний байгууллага, төрийн бус байгууллагуудын санал, эрх бүхий байгууллагаас Засгийн газарт даалгасан арга хэмжээ, хүний эрхтэй холбоотой бүх зөрчил, дутагдлыг хуулиар нэг дор арилгаж, засах боломжгүй боловч энэхүү хуулийн төсөл батлагдсанаар хүний эрх, эрх чөлөөг хангах, хамгаалахад томоохон дэвшил авчрах боломжтой болж цаашид хүний эрх, эрх чөлөөг хангах, хамгаалах, зөрчигдөхөөс урьдчилан сэргийлэх, хөхиүлэн дэмжихэд чиглэсэн бусад хууль тогтоомжийн төслийг тодорхой төлөвлөлт, үе шаттайгаар боловсруулах болно.

Дөрөв.Хуулийн төсөл Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон бусад хуультай хэрхэн уялдах, хуулийг хэрэгжүүлэхэд шинээр боловсруулах, хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болсонд тооцох тухай хууль тогтоомжийн талаарх санал

Энэхүү хуулийн төслийг Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээнд нийцүүлэн боловсруулах бөгөөд хуулийн төсөлтэй холбогдуулан боловсруулах хууль тогтоомжийн төсөл байхгүй болно.

---oOo---

ТАНИЛЦУУЛГА

/Дэлгэрэнгүй/

Хүний эрх, эрх чөлөөг хангахтай холбоотой зарим хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл

“Алсын хараа 2050” Монгол Улсын урт хугацааны бодлого, Засгийн газрын “2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-т тусгасан зорилго, зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх, Монгол Улс дахь хүний эрх, эрх чөлөөний байдлын талаарх 22 дахь илтгэл, “Эрүү шүүлтээс урьдчилан сэргийлэх асуудал эрхэлсэн гишүүний тайланг хэлэлцсэнтэй холбогдуулан авах зарим арга хэмжээний тухай” Монгол Улсын Их Хурлын 2023 оны 35 дугаар тогтоолыг хэрэгжүүлэх, хүний эрх, эрх чөлөөг хамгаалах, зөрчигдөхөөс урьдчилан сэргийлэх зорилтын хүрээнд үндэсний хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох, хүний эрхийн олон улсын гэрээ, конвенцод нийцүүлэх зорилгоор дараах хууль тогтоомжийн төслийг боловсруулаад байна.

1.Хууль зүйн туслалцааны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл

Улсын Их Хурлаас 2022 оны 7 дугаар сарын 21-ний өдөр Төлбөрийн чадваргүй яллагдагчид хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх тухай хуулийн төслийн шинэчилсэн найруулга буюу Хууль зүйн туслалцааны тухай хуулийг Улсын Их Хурлаас баталж 2022 оны 10 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөж байна.

Хууль зүйн туслалцааны тухай хуульд зааснаар улсын өмгөөллийн үйлчилгээг зөвхөн төлбөрийн чадваргүй яллагдагчаар хязгаарлахгүйгээр, доор дурдсан хүнд өмгөөллийн үйлчилгээ үнэ төлбөргүй үзүүлж байна:

- Эрүүгийн хуулийн Арван хоёрдугаар бүлэг /Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг/, Арван дөрөвдүгээр бүлгийн 14.1 дүгээр зүйл /Ялгаварлан гадуурхах/, Арван зургадугаар бүлэг /Хүүхдийн эсрэг гэмт хэрэг/-т заасан гэмт хэргийн 18 насанд хүрээгүй хохирогч, түүний эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч хүсэлт гаргасан, эсхүл шаардлагатай тохиолдолд хүүхэд хамгаалах байгууллага, нийгмийн ажилтан, мөрдөгч, прокурор, шүүгч хүсэлт гаргасан;
- Эрүүгийн хуулийн 11.7 дугаар зүйл /Гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх/, 13.1 дүгээр зүйл /Хүн худалдаалах/-д заасан гэмт хэргийн хохирогч төлбөрийн чадваргүй, эсхүл хохирогч нь 18 насанд хүрээгүй бол түүний эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч хүсэлт гаргасан, эсхүл шаардлагатай тохиолдолд хүүхэд хамгаалах байгууллага, нийгмийн ажилтан, мөрдөгч, прокурор, шүүгч хүсэлт гаргасан;
- төлбөрийн чадваргүй сэжигтэн, яллагдагч, шүүгдэгч, ялтан;
- хүүхдийн тэтгэлэг гаргуулах нэхэмжлэгч төлбөрийн чадваргүй бол;
- үл хөдлөх эд хөрөнгө, газар өмчлөх эрх нь зөрчигдсөн захиргааны хэргийн оролцогч төлбөрийн чадваргүй бол;
- Хүүхэд хамгааллын тухай хуулийн 4.1.1-д заасан эрсдэлт нөхцөлд байгаа хүүхэд.

Харин Гэмт хэргийн гэрч хүүхэд, Зөрчлийн тухай хуулийн 5.4 дүгээр зүйл /Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хууль зөрчих/, 6.20 дугаар зүйл /Хүүхдийн эрхийг зөрчих/-д заасан зөрчлийн улмаас эрх нь зөрчигдсөн хүүхэд. түүний эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн хүсэлт, эсхүл шаардлагатай тохиолдолд хүүхэд хамгаалах байгууллага, нийгмийн ажилтан, мөрдөгч, прокурор, шүүгчийн хүсэлтээр өмгөөллийн үйлчилгээ үнэ төлбөргүй үзүүлж болохоор заасан.

Мөн Гэрч, хохирогчийг хамгаалах тухай хуульд заасны дагуу хамгаалалтад байгаа гэрч, хохирогч болон хүүхдийн тэтгэлэг гаргуулах маргаанд нэхэмжлэгчээр, үл хөдлөх эд хөрөнгө, газар өмчлөх эрх нь зөрчигдсөн захиргааны маргаанд ахмад настан, хөдөлмөрийн чадвараа бүрэн алдсан хүн, олон хүүхэдтэй өрх толгойлсон эцэг, эх хууль зүйн туслалцаа авч болох зохицуулалт тус тус үйлчилж байна.

Хууль зүйн туслалцааны тухай хууль нь Монгол Улсын хууль, олон улсын гэрээнд заасан эрх, эрх чөлөө, хууль ёсны ашиг сонирхол нь зөрчигдсөн, хөндөгдсөн хүний хууль зүйн туслалцаа авах эрхийг хангах, төрөөс хууль зүйн туслалцааг үнэ төлбөргүй үзүүлэх хүрээ, тогтолцоо, зохион байгуулалт, эрх зүйн үндсийг тогтоох зорилготой боловч мөн хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэгт зааснаар "...хууль зүйн туслалцааг хуульд харшлахгүй арга, хэлбэрээр явуулах бөгөөд хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх журмыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална." гэж хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх үндсэн процедурын асуудлыг хуульчлалгүй журмаар, төлбөрийн чадваргүй гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүн, ахмад настан, хөдөлмөрийн чадвараа бүрэн алдсан хүн, олон хүүхэдтэй өрх толгойлсон эцэг, эх хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх асуудлыг сайд нарын баталсан журмаар зохицуулж байна.

2023 оны 11 дүгээр сарын 29-ний өдрийн Засгийн газрын хуралдаанаас хуулиар тусгайлан эрх олгосон заалтад дүн шинжилгээ хийж, холбогдох хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулахыг сайд нарт даалгасан. Иймд хүний эрх, эрх чөлөөг хөндсөн, харилцаанд оролцогчийн эрх, үүргийг тогтоосон буюу процессын шинжтэй зохицуулалт агуулсан, журмаар зохицуулсан харилцааг тухайн хуульд тусган боловсруулах шаардлага бий болсон.

Ийнхүү хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх журам, мөн нийгмийн эмзэг бүлгийн хүмүүст үнэ төлбөргүй үзүүлэх хууль зүйн туслалцааны төрөл, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, ахмад настан, хөдөлмөрийн чадвараа бүрэн алдсан хүн, олон хүүхэдтэй өрх толгойлсон эцэг, эх хуульд заасан хэрэг, маргаанд хууль зүйн туслалцаа үзүүлэхтэй холбоотой журмаар зохицуулж байсан харилцааг хуулийн төсөлд тусгаж, холбогдох эрх олгосон заалтыг хүчингүй болгохоор хуулийн төсөл боловсрууллаа.

Түүнчлэн, олон улсын хүний эрхийн гэрээ конвенцоор гэрч, хохирогчийг хамгаалах, ялангуяа гэрч, хохирогч хүүхдийг хамгаалах, хүн худалдаалах гэмт хэргийн хохирогчид хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх асуудлыг төрөөс баталгаажуулахыг байнга зөвлөсөөр ирсэн. Иймд хамгаалалтад байгаа гэрч, хохирогчид хууль зүйн туслалцаа үзүүлж болох агуулгаар тусгасныг заавал үзүүлэхээр өөрчилж, мөн хүн худалдаалах гэмт хэргийн насанд хүрсэн хохирогч нь төлбөрийн чадваргүй тохиолдолд л туслалцаа үзүүлэхээр заасныг энэ төрлийн гэмт хэргийн хохирогчийг заавал төлбөрийн чадваргүй байхыг шаардахгүй байхаар өөрчлөн хуулийн үйлчлэлд хамаарах этгээдийн хүрээ хязгаарыг өргөжүүлж хууль зүйн туслалцааны хүртээмжийг нэмэгдүүлэхэд анхаарч боловсрууллаа.

Түүнчлэн, Хууль зүйн туслалцааны тухай хуульд заасан үнэ төлбөргүй хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх шаардлагатай нийгмийн эмзэг бүлгийн иргэдэд мэргэжлийн өмгөөллийн үйлчилгээ үзүүлэхэд Хууль зүйн туслалцааны төв болон Монголын Өмгөөлөгчдийн холбооны хамтран баталсан 2024 оны А/3, А/15 дугаар журмаар зохицуулж байна. Өмгөөллийн тухай хуульд заасан нийтэд тустай мэргэжлийн үйл ажиллагааг эрхлэх зохицуулалт, Хууль зүйн туслалцааны тухай хуульд заасан үнэ төлбөргүй үзүүлэх хууль зүйн туслалцаанд хувийн өмгөөлөгч оролцуулах зохицуулалтыг уялдуулан практикт тогтсон зарим харилцааг хуульд тусгах замаар өөрчлөн боловсрууллаа.

Энэ нь төлбөрийн чадваргүй, эмзэг бүлгийн хүнд үзүүлэх хууль зүйн туслалцааны хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, чанарыг сайжруулж Монгол Улсын үндсэн хуульд заасан иргэдийн хууль зүйн туслалцаа авах эрхийг хангахад чухал ач холбогдолтой гэж үзэж байна.

2.Өмгөөллийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 14 дэх хэсэгт заасан “Монгол Улсын хууль, олон улсын гэрээнд заасан эрх, эрх чөлөө нь зөрчигдсөн гэж үзвэл уул эрхээ ... өөрийгөө өмгөөлөх, хууль зүйн туслалцаа авах, нотлох баримтыг шалгуулах, шударга шүүхээр шүүлгэх, “...эрхийг хүн бүр баталгаатай эдлэх”, 55 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан “шүүгдэгч өөрийгөө өмгөөлөх эрх”, 2 дахь хэсэгт заасан “шүүгдэгчид энэ эрхээ эдлэхэд хүсэлтээр нь буюу хуульд зааснаар хууль зүйн мэргэжлийн туслалцаа авна” хэмээн Монгол Улсын иргэний хууль зүйн туслалцаа авах эрхийг баталгаажуулсан байдаг.

Хуульчийн хувьд бусдаас хөлс авахгүйгээр нийтийн тусын тулд болон нийгмийн эмзэг хэсгийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг төлөөлөн хамгаалах зорилгоор үзүүлж байгаа хууль зүйн туслалцаа, өмгөөллийн үйлчилгээ, эрх зүйн иргэний боловсролыг дэмжих зорилготой үйл ажиллагааг буюу нийтэд тустай мэргэжлийн үйл ажиллагааг Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай, Өмгөөллийн тухай, Хууль зүйн туслалцааны тухай хуулиар ерөнхий байдлаар зохицуулж байна.

Хууль зүйн туслалцааны тухай хуульд заасан үнэ төлбөргүй хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх шаардлагатай нийгмийн эмзэг бүлгийн иргэдэд мэргэжлийн өмгөөллийн үйлчилгээ үзүүлэхэд Хууль зүйн туслалцааны төв болон Монголын Өмгөөлөгчдийн холбооны хамтран баталсан 2024 оны А/3, А/15 дугаар журмаар зохицуулж байна. Өмгөөллийн тухай хуульд заасан нийтэд тустай мэргэжлийн үйл ажиллагааг эрхлэх зохицуулалт, Хууль зүйн туслалцааны тухай хуульд заасан үнэ төлбөргүй үзүүлэх хууль зүйн туслалцаанд хувийн өмгөөлөгч оролцуулах зохицуулалтыг уялдуулан практикт тогтсон зарим харилцааг хуульд тусгах замаар өөрчлөн боловсрууллаа.

Энэ нь төлбөрийн чадваргүй, эмзэг бүлгийн хүнд үзүүлэх хууль зүйн туслалцааны хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, чанарыг сайжруулж Монгол Улсын үндсэн хуульд заасан иргэдийн хууль зүйн туслалцаа авах эрхийг хангахад чухал ач холбогдолтой гэж үзэж байна.

3.Эрүүгийн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл

Хүчээр алга болгохоос бүх хүнийг хамгаалах тухай конвенцийн хэрэгжилттэй холбогдуулан Хүчээр алга болгох асуудал хариуцсан хорооноос Монгол Улсаас

хүргүүлсэн тайланг хэлэлцэж 2021 онд өгсөн зөвлөмжид дараах зөвлөмжийг өгсөн байдаг.

-“Эрүүгийн хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.4-т заасан Хүчээр алга болгох гэмт хэрэг нь Хүчээр алга болгохоос бүх хүнийг хамгаалах тухай конвенцид заасан тодорхойлолт (“Хүчээр алга болгох” гэдэг нь алга болсон аливаа хүний эрх чөлөөг хассан явдлыг хүлээн зөвшөөрөхөөс татгалзсан буюу түүний хувь заяаны талаарх мэдээлэл, эсхүл оршин суугаа газрыг нуусны улмаас тухайн хүнийг хуулийн хамгаалалт эдэлж чадахгүй байдалд хүргэхүйцээр төрийн төлөөлөгчид буюу төрөөс эрх олгогдсон, дэмжлэг буюу зөвшөөрөл авсан этгээдүүд, эсхүл бүлэг этгээдийн тухайн хүнийг баривчлах, саатуулах, хулгайлах, эсхүл бусад хэлбэрээр эрх чөлөөг нь хасахыг хэлнэ”)-оос агуулгын хувьд ихээхэн зөрүүтэй байгааг анхаарч тодорхойлолтыг конвенцид бүрэн нийцүүлэх;

-Эрүүгийн хуульд уг гэмт хэргийн субъект (хүчээр алга болгох үйлдлийг гүйцэтгэсэн, тушаасан, турхирсан буюу өдөөсөн, сэдсэн, оролцсон буюу хамтарч гүйцэтгэсэн, уг үйлдлийг хянаж байсан, эсхүл доод албан тушаалтны үйлдлийг мэдсэн ч зохих арга хэмжээ аваагүй удирдах албан тушаалтан) болон хүндрүүлэх нөхцөлийг дутуу тодорхойлсон байгааг анхаарч конвенцод бүрэн нийцүүлэх; хүчээр алга болгох гэмт хэргийг конвенцийн 5 дугаар зүйлд нийцүүлэн Хүн төрөлхтний эсрэг гэмт хэрэгт тооцохыг хоёрдмол утгагүйгээр хүлээн зөвшөөрөх;”

Түүнчлэн, Эрүүдэн шүүх болон бусад хэлбэрээр хэрцгий, хүнлэг бусаар буюу хүний нэр төрийг доромжлон харьцаж шийтгэхийн эсрэг конвенцийн хэрэгжилттэй холбогдуулан НҮБ-ийн Эрүүдэн шүүхийн эсрэг хорооноос Монгол Улсын тайланд өгсөн зөвлөмжид “Эрүүгийн хуулийн 21.12 дугаар зүйлд заасан Эрүү шүүлт тулгах гэмт хэргийн тодорхойлолтыг конвенцийн 1 дүгээр зүйлд заасан “аливаа байдлаар алагчилж, эсхүл айлган сүрдүүлэх, шахалт үзүүлэх зорилгоор эрүүдэн шүүх, мөн гуравдагч этгээдэд хамааралтай байх гэсэнтэй бүрэн нийцүүлэн тодорхойлох” гэж тус тус зөвлөсөн.

Иймд Эрүүгийн хуулийн зарим зохицуулалтыг олон улсын хүний эрхийн гэрээ конвенцод нийцүүлэх шаардлагаар тухайлбал, Эрүүгийн хуулийн эрүүдэн шүүх гэмт хэргийн шинжийг олон улсын конвенцид нийцүүлэн өргөжүүлж, хүчээр алга болгох гэмт хэрэг, хууль бусаар хорих гэмт хэргийн шинжээс ялгаатай байдлыг тодотгон хууль бусаар хорих гэмт хэрэг гэж өөрчлөн тусгаж, харин хүчээр алга болгох гэмт хэргийг Хүн төрөлхтний эсрэг гэмт хэрэг гэсэн бүлэгт шилжүүлэн тусгалаа.

4.Зөрчлийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт тухай хуулийн төсөл

Монгол Улсын Их Хурлаас 2017 баталсан Зөрчлийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулга нь 17 бүлэг, 255 зүйл, 1058 хэсэг, 908 заалттай бөгөөд тус хуулийн тусгай ангид нийт 2300 орчим үйлдлийг зөрчилд тооцож, зөрчил үйлдсэн хүн, хуулийн этгээдэд шийтгэл оногдуулах зохицуулалттай байна. Тус хуулийн төсөлд хүний эрх, эрх чөлөөг хангах дэвшилтэт зохицуулалтыг бий болгох, зүй ёсны хэрэгцээ шаардлагыг харгалзах, хүний эрх эрх чөлөөнд зөвхөн хуулиар хязгаарлалт тогтоох олон улсын хүний эрхийн гэрээ конвенц, Монгол Улсын Үндсэн хуулийн үзэл баримтлалыг баримтлан дараах өөрчлөлтийг тусган боловсрууллаа.

Түүнчлэн, НҮБ-ын Дур зоргоор саатуулах асуудал хариуцсан ажлын хэсгийн 2022 онд Монгол Улсад хийсэн айлчлалын дүгнэлтдээ 2017 онд батлагдсан Зөрчлийн тухай хуулийн дагуу хариуцлага хүлээлгэж байгаа үйл ажиллагаанд санаа

зовниж байгаа болон хүний эрх чөлөөг хасах нь хамгийн эцсийн шатанд авах арга хэмжээ байх ёстой гэдгийг сануулсан байдаг. Иргэний болон улс төрийн эрхийн тухай олон улсын пактын 9 дүгээр зүйлд заасны дагуу хүний эрх чөлөөг хангах үүднээс баривчлах шийтгэл оногдуулж буй үйлдлүүдийн цар хүрээг Засгийн газар дахин нэг нягталж үзэх нь зүйтэй талаар зөвлөснийг мөн харгалзан үзлээ.

Ерөнхий ангийн хувьд:

Зөрчлийн тухай хуулийн 3.7 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт шүүх баривчлах шийтгэлийг энэ хуулийн тусгай ангид заасан тохиолдолд оногдуулах ба жирэмсэн эмэгтэй, арван дөрөв хүртэлх насны хүүхэдтэй ганц бие эцэг, эх, хөдөлмөрийн чадвараа бүрэн алдсан хүн, баривчлах шийтгэл эдлүүлэхэд саад болохуйц өвчтэй хүнд оногдуулахгүй байхаар заасан.

Хуулийн төсөлд тусгасанаар дээр дурдсан хүнээс гадна 0-3 насны хүүхэдтэй эх, хүнд өвчтэй хүнийг асран хамгаалж байгаа хүнийг нэмж тусган, арван дөрөв хүртэлх насны хүүхэдтэй ганц бие эцэг, эх гэснийг арван зургаа хүртэлх насны хүүхэдтэй өрх толгойлсон эцэг, эх гэж өөрчлөн тусгалаа. Түүнчлэн хүндэтгэн үзэх бусад шалтгаантай хүн гэж мөн нэмж, энэхүү байдлыг шүүхээс тогтоох байдлаар шийдвэрлэхээр тусгасан болно.

Ийнхүү баривчлах шийтгэлийг оногдуулахгүй байх этгээдийн хүрээ хязгаарыг иргэдийн зүй ёсны хэрэгцээ шаардлагад нийцүүлэн харьцангуй өргөжүүлэн тусгалаа.

Тусгай ангийн хувьд:

“Монгол Улс дахь гэмт хэргийн цагаан ном 2022”-т тусгаснаар Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хууль зөрчсөн зөрчил 10095 бүртгэгдсэн нь 2017 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдрөөс 2021 оны 05 дугаар сарын 30-ны өдрийг хүртэлх хугацаанд прокурорын байгууллагад бүртгэгдсэн зөрчлийн дундаж үзүүлэлтэй харьцуулахад 2022 онд нийт зөрчилд эзлэх хувь өссөн үзүүлэлттэй байна. Ийнхүү 2022 онд бүртгэгдсэн 10095 зөрчилд нийт 395 хүнийг 8195 баривчилсан байна. Өөрөөр хэлбэл тус зөрчлийн 80 хувьд нь баривчлах шийтгэл оногдуулсан байна.

Гэр бүлийн хамаарал бүхий харилцаатай хүнийг зодсон, хүсэл зоригийнх нь эсрэг тодорхой үйлдэл хийх, хийхгүй байхыг албадсан, бусадтай харилцахыг хязгаарласан, хуваарьт болон дундын эд хөрөнгөө эзэмших, ашиглах, захиран зарцуулах эрхэд халдсан үйлдлүүдэд баривчлах шийтгэл оногдуулах зохицуулалт үйлчилж байна. Гэтэл хууль хүчин төгөлдөр үйлчлэх хугацаанд тус гэр бүлийн хүчирхийллийн зөрчил нийт бүртгэгдсэн зөрчлийн эхний 5 зөрчилд байнга бүртгэгдэж ирсэн бөгөөд ийнхүү гэр бүлийн хувьд нэгийг баривчлах шийтгэл оногдуулж ирсэн нь энэ төрлийн шийтгэл оновчтой, үр дүнтэй биш гэдэг нь нотлогдож байна.

Харин гэр бүлийн зөрчлийг анх удаа үйлдэж байгаа, эсхүл гэр бүлийн маргаанаас үүдэн гарсан зөрчилд юуны түрүүнд баривчлах шийтгэл оногдуулахгүйгээр уян хатан зохицуулалтыг бий болгох, албан сургалтад хамруулах, нөлөөллийн арга хэмжээ авах, ажил хөдөлмөр эрхлэх боломж олгох нь үр дүнтэй байж болох тул харин гэр бүлийн хамаарал бүхий харилцаатай хүнийг зодсон буюу биед нь халдсан үйлдэлд баривчлах шийтгэл оногдуулахаар өөрчлөн тусгалаа. Энэ талаар эрх бүхий байгууллагын судалгаа, дүгнэлт, гэр бүлийн

асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас санал ирүүлснийг үндэслэсэн болно.

Мөн гамшиг, аюулт үзэгдэл, осол, аюулын үед эрх бүхий байгууллагаас тогтоосон хорио цээр, хөдөлгөөний хязгаарлалт, тэдгээрийн дэглэм зөрчсөн, эсхүл саад учруулсан зөрчил оногдуулах баривчлах шийтгэлийг хасаж боловсруулав.

Түүнчлэн, Улсын Их Хурлаас 2021 онд Хөдөлмөрийн тухай хууль, Гадаадаас ажиллах хүч авах, ажиллах хүч гадаадад гаргах тухай хуулийн шинэчилсэн найруулга буюу Ажиллах хүчний шилжилт хөдөлгөөний тухай хуулийг баталсан боловч тус хуультай холбогдуулан зөрчилд тооцох үйлдэл, түүнд оногдуулах шийтгэлийг Зөрчлийн тухай хуульд шинэчлэн тусгаж батлаагүй байна. Иймд Хөдөлмөрийн тухай хууль зөрчих, Ажиллах хүчний шилжилт хөдөлгөөний тухай хууль зөрчих гэсэн зүйлүүдийг өөрчлөн найруулсан болно.

5.Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл

Монгол Улсын Их Хурлаас Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийг 2017 оны 5 дугаар сарын 18-ны өдөр баталж, 2017 оны 7 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр үйлчилж байна.

Улсын Их Хурлын Хууль зүйн байнгын хорооны 2019 оны “Гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хууль баталсантай холбогдуулан авах зарим арга хэмжээний тухай” 07 дугаар тогтоолын хэрэгжилтийг хангах, төрийн үйл ажиллагаан дахь цахим шилжилтийг дэмжих, зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагааг цахим хэлбэрээр явуулж болох нөхцөлийг бүрдүүлэх зорилгоор “Зөрчлийн бүртгэл, хяналтын нэгдсэн систем”-ийн үйл ажиллагааны эрх зүйн орчинг бий болгохоор тусгалаа.

2022 онд “Зөрчлийн бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн систем”-ийн туршилтын ажлыг 2022 оны 11 дүгээр сарын 02-ны өдрөөс эхлүүлж, 2023 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс албан ёсоор ашиглалтад оруулж, хэрэглээнд нэвтрүүлэх талаар Засгийн газрын хуралдааны тэмдэглэл гарч хэрэгжиж эхлээд байна.

Үүнтэй холбогдуулан зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагааны шуурхай байдлыг хангах, цахимын багц хуулийг хэрэгжилтийг дэмжих хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны оролцогч болон шүүх, прокурор, эрх бүхий албан тушаалтнуудад бий болдог хүндрэл, чирэгдлийг багасгах, цахим үйл ажиллагааг нэвтрүүлэх, цахим хэлбэрээр зөрчлийн хэргийг бүртгэх, дугаар олгох, шалгах, хянан шийдвэрлэх талаар зохицуулалт тусгалаа. Энэ нь тухайн зөрчлийг орон зайнаас үл хамааран, шуурхай, зөрчил шалгах бүхий л зардлыг хэмнэсэн, цаг хугацаа, орон зайнаас үл хамааран хууль хэрэгжих нөхцөл боломжийг бүрдүүлсэн.

Түүнчлэн, шийтгэл оногдуулсан шийдвэр, шийтгэлээс чөлөөлөх шийдвэрийн хуудсыг цахим хэлбэрээр хүргүүлж, оногдуулж байх зэрэг хууль зүйн үндэслэлүүд, хуулийг хэрэглэдэг болон хэрэгжүүлж ажилладаг эрх бүхий байгууллагуудаас ирүүлсэн санал, практик шаардлагын дагуу зарим төрлийн хэргийн харьяалалд бий болсон алдааг засахаар боловсрууллаа.

6.Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл

Монгол Улсын Их Хурлаас Зөрчлийн тухай, Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хууль баталсантай холбогдуулан Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийг 2017 оны 5 дугаар сарын 18-ны өдөр баталж, 2017 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөж байна.

Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 1 дүгээр зүйлд 2017 оны 7 дугаар сарын 01-ний өдрөөс өмнө зөрчил үйлдсэн хүн, хуулийн этгээдэд оногдуулсан шийтгэл хэвээр үйлчлэхээр заасан.

2017 оны 7 дугаар сарын 01-ний өдрийг хүртэлх хугацаанд Цагдаагийн байгууллагын алба хаагчийн бэлэн бус хэлбэрээр оногдуулсан 354,099 зөрчлийн торгох шийтгэлийн биелэлт хариуцах үүрэг бүхий эрх бүхий албан тушаалтны үйл ажиллагаанаас хамаарч өнөөдрийг хүртэл биелэгдээгүй байна.

Биелэлт хангагдаагүй шийдвэрийн 2445 нь 2017 оны 7 дугаар сарын 01-ний өдрөөс хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж эхэлсэн Зөрчлийн тухай хуулиар зөрчилд тооцохгүй болсон /Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хуулийн 54 дүгээр зүйлийн 54.1 дэх хэсэгт заасан/, 449 шийдвэр шийтгэл, албадлагын арга хэмжээг хөнгөрүүлсэн /Жолоочийн даатгалын тухай хуулийн 28 дугаар зүйлийн 28.1.1 дэх хэсэгт заасан/ зөрчил байна. Мөн Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хуулийн 46 зүйл, заалтаар хүн, хуулийн этгээдийн зөрчилд оногдуулсан 291,911 шийдвэрийн 75,764 буюу 26.0 хувьд оногдуулах шийтгэлийг Зөрчлийн тухай хуулиар 2.000-190.000 төгрөгөөр хөнгөрүүлж, эрх зүйн байдлыг дээрдүүлсэн байна.

2021 оны “Өршөөл үзүүлэх тухай” хуульд 2017 оны 7 дугаар сарын 01-ний өдрөөс өмнө 2002 оны Эрүүгийн хуульд заасан гэмт хэрэг үйлдсэн хүн, хуулийн этгээдийг эрүүгийн хариуцлагаас чөлөөсөн атал уг цаг хугацаанд зөрчил үйлдэж шийтгэл оногдуулсан хүн, хуулийн этгээдийг хамааруулаагүй нь Монгол улсын үндсэн хуулиар хамгаалагдсан “Монгол Улсад хууль ёсоор оршин суугаа хүн бүр хууль, шүүхийн өмнө эрх тэгш байна” гэх эрх ашиг зөрчигдсөн гэж үзэхээр байна.

Иймд Зөрчлийн тухай хуулиар зөрчилд тооцохгүй болсон, оногдуулах шийтгэл, албадлагын арга хэмжээг хөнгөрүүлсэн, зөрчил үйлдсэн хүн, хуулийн этгээдийн эрх зүйн байдал нь дээрдсэн хуулийг буцаан хэрэглэх, зохицуулалтын хүрээнд хуулийн хийдэл, зөрчлийг арилгаж, хүний эрхийг сэргээх зорилгоор Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсрууллаа.

7.Монгол Улсын иргэн гадаадад хувийн хэргээр зорчих, цагаачлах тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арванзургадугаар зүйлийн 18 дахь хэсэгт “Монгол Улсын иргэн нь улсынхаа нутаг дэвсгэрт чөлөөтэй зорчих, түр буюу байнга оршин суух газраа сонгох, гадаадад явах, оршин суух, эх орондоо буцаж ирэх эрхтэй. Гадаадад явах, оршин суух эрхийг үндэсний болон хүн амын аюулгүй байдлыг хангах, нийгмийн хэв журмыг хамгаалахын тулд зөвхөн хуулиар хязгаарлаж болно.” гэж заасан.

1994 онд баталсан Монгол Улсын иргэн гадаадад зорчих, цагаачлах эрхийг түдгэлзүүлэх буюу хилийн хоригтой холбоотой асуудлыг хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа тус хуульд үндэслэл, хугацааг тусгасан боловч хилийн хоригийн талаарх мэдээллийг бүрдүүлэхэд эрх бүхий байгууллагуудын олон тусдаа шийдвэрээр

баталсан журмууд хэрэгждэг, нэгдсэн бүртгэл байхгүй тул уг үйл ажиллагааг боловсронгуй болгох, мэдээллийн нэгдсэн сан байгуулах, харилцан мэдээлэл солилцох зохицуулалтыг бий болгох шаардлага байсаар байна.

Иймээс хуульд тусгасан Монгол Улсын иргэний Монгол Улсын хилээр гарах эрхийг түдгэлдүүлэх үндэслэлийг хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хууль тогтоомжид нийцүүлэн өөрчлөн найрууллаа. Ингэхдээ хуурамч, бусдын паспорт, баримт бичиг ашигласан, эсхүл 2 буюу түүнээс дээш удаа өөрийн буруугаас гадаад паспортаа гэмтээсэн, хаяж үрэгдүүлсэн этгээдийг эрх бүхий байгууллагын шийдвэрээр 2 жил хүртэл хугацаагаар Монгол Улсын хилээр гарахыг түдгэлзүүлэх зохицуулалт үйлчилж ирснийг хасахаар боловсрууллаа. Үүнтэй холбогдуулан Монгол Улсын иргэн гадаадад зорчих, цагаачлах эрхийг түдгэлзүүлэх үндэслэл байгаа эсэхэд нийслэлд улсын бүртгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага, орон нутагт цагдаагийн байгууллага хяналт тавих зохицуулалт мөн шаардлагагүй гэж үзсэн болно.

“Улсын хилээр нэвтэрсэн зорчигч, тээврийн хэрэгслийн мэдээллийн нэгдсэн сан”-д Шүүх, Цагдаа, Тагнуул, Авлигатай тэмцэх газар, Цагдаагийн ерөнхий газрын харьяа Интерполын Үндэсний төв товчоо зэрэг байгууллагаас 2014 оноос хойш Монгол Улсын болон гадаадын иргэн (харьяалалгүй хүн) 675 иргэнийг улсын хилээр нэвтэрсэн тохиолдолд мэдэгдэх тайлбартайгаар “хоригтой иргэн” цэсэд бүртгэн, холбогдох байгууллагуудад мэдээ мэдээлэл солилцон ажиллаж байна.

Хил хамгаалах байгууллага нь Монгол Улсын хилийн тухай хуулийн 17.6-д “Улсын хил хамгаалах байгууллага нь зорчигчийн улсын хил нэвтрэх эрхийн баримт бичигт тэмдэглэл хийж, улсын хил нэвтэрсэн зорчигч, тээврийн хэрэгслийн бүртгэлийг хөтөлж, нэгдсэн сан байгуулна”, 17.7-д “Эрх бүхий байгууллагаас зорчигчийг улсын хилээр үл нэвтрүүлэх, саатуулах талаар улсын хил хамгаалах байгууллагад зохих журмын дагуу мэдэгдсэн тохиолдолд түүнийг улсын хилээр нэвтрүүлэхгүй”, 17.8-д “Улсын хилээр нэвтэрч байгаа зорчигч, тээврийн хэрэгслийн мэдээллийн нэгдсэн санг ашиглах, мэдээлэл харилцан солилцох журмыг улсын хил хамгаалалтын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална” гэж заасныг хэрэгжүүлэн “Улсын хилээр нэвтэрч байгаа зорчигч, тээврийн хэрэгслийн мэдээллийн нэгдсэн сан”-г шинэчлэх ажлын хүрээнд “Гэрэгэ” ХХК-тай хамтран системийн хөгжүүлэлтийг хийж байна. Дээрх байгууллагуудаас ирүүлсэн улсын хилээр нэвтэрснийг мэдэгдэх иргэний мэдээллийг системд “Мэдэгдэх иргэдийн” сан үүсгэн, бүртгэхээр хөгжүүлэлтийг хийж байна.

Ийнхүү Монгол Улсын иргэнийг Монгол Улсын хилээр гарах эрхийг түдгэлзүүлэх журмыг боловсронгуй болгох, хилийн хориг тавих эрх бүхий байгууллагуудын уялдаа холбоог хангах, Хууль зүй, дотоод хэргийн сайдын тушаалаар баталсан “Хүүхдийг улсын хилээр нэвтрүүлэх журам”-аар зохицуулж байгаа харилцааг хуулийн төсөлд тусгах, ингэхдээ Улсын Их Хурлаас 2024 онд баталсан Хүүхэд хамгааллын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгад нийцүүлэн тусгалаа.

8.Харилцаа холбооны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл

Харилцаа холбооны тухай хуульд заасны дагуу өмчийн бүх төрлийн аж ахуйн нэгж, иргэн харилцаа холбооны зах зээлд үр ашигтай, шударга өрсөлдөх нөхцөлийг бүрдүүлэх, хуульд заасан тусгай зөвшөөрөл олгох, мэргэжлийн дүгнэлт, шийдвэр

гаргах чиг үүрэгтэй Харилцаа холбооны зохицуулах хороо нь дарга болон 6 гишүүний бүрэлдэхүүнтэй ажиллаж байна.

Зохицуулах хорооны дарга, гишүүд нь Харилцаа холбооны тухай хууль болон Засгийн газрын 2016 оны 268 дугаар тогтоолоор баталсан дүрэмд заасан бүрэн эрхийг хэрэгжүүлж ажиллаж байна.

Харилцаа холбооны зохицуулах хороо хуульд заасан чиг үүргээ хэрэгжүүлэхдээ улс төрөөс хараат, хамааралтай байх нь хэвлэлийн эрх чөлөөг хязгаарлах буюу мэдээллийн агуулгад хяналт тогтоох боломжтой тул хорооны дарга, гишүүдийг томилж байгаа одоогийн тогтолцоог өөрчлөх шаардлагатай талаар хэд хэдэн судалгаанд онцолжээ. Тухайлбал, АНУ-ын төрийн департаментын Монгол Улсын 2019 оны хүний эрхийн тайланд “Харилцаа холбооны зохицуулах хороо нь дижитал болон телевиз радиогийн нэвтрүүлгийн агуулгад ерөнхий нөхцөлөөр хориг хязгаарлалт тогтоох эрх хэмжээтэйг онцлоод уг хорооны гишүүдийг олон нийтийн оролцоог хангаагүйгээр томилж байгаа, мөн хорооны гишүүд улс төрд танил талтай хүмүүст давуу тал олгож байгааг шүүмжилжээ.”¹

Харилцаа холбооны зохицуулах хорооны гишүүдийн хараат бус байдлыг хангах, иргэний нийгмийн болон мэргэжлийн байгууллагын бодит оролцоог хангах, тэдгээрийг нээлттэй сонгон шалгаруулалтаар томилох зохицуулалтыг бий болгох зохицуулалтыг тусгалаа.

9.Төрийн болон албаны нууцын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 17 дахь хэсэгт “төр, түүний байгууллагаас хууль ёсоор тусгайлан хамгаалбал зохих нууцад хамаарахгүй асуудлаар мэдээлэл хайх, хүлээн авах эрхтэй. Хүний эрх, нэр төр, алдар хүнд, улсыг батлан хамгаалах, үндэсний аюулгүй байдал, нийгмийн хэв журмыг хангах зорилгоор задруулж үл болох төр, байгууллага, хувь хүний нууцыг хуулиар тогтоон хамгаална.” гэж заасан.

2021 оны 12 дугаар сарын 17-ны өдөр батлагдсан, 2022 оны 5 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөх Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай хуулийн 7 дугаар зүйлд зааснаар хуульд ил тод, нээлттэй байхаар заасан мэдээллийг албаны нууцад хамааруулж тогтоохгүй байхаар заасан.

Монгол Улсад нийт 39 төрийн байгууллагын төрийн нууцад хамаарах мэдээлэл 572, албаны нууцад хамаарах мэдээлэл 1043 байна.²

Гэвч төрийн байгууллага, албан тушаалтнууд хуульд ил тод, нээлттэй байхаар заагаагүй бөгөөд нууцад хамааруулах шаардлагагүй мэдээллийг “албаны нууц”-д хамааруулан тогтоох боломжтой байгаа албаны нууцын талаарх эрх зүйн зохицуулалт буюу Төрийн болон албаны нууцын тухай хууль дахь зохицуулалт нь иргэний Монгол Улсын Үндсэн хуулиар олгогдсон мэдээлэл авах эрхийг хөндөхөд хүрч байна гэсэн шүүмж гарсаар байна.

¹ Монгол Улс дахь хүний эрхийн төлөв байдал: тулгамдсан асуудал, шийдэл. О.Мөнхсайхан, Р.Очирбал. Хүний эрх-Дэвшилтэт бодлогын хүрээлэн 2021 он. 109 дүгээр хуудас.

² Тагнуулын ерөнхий газраас ХЗДХЯ-д албан бичгээр ирүүлсэн тоон мэдээлэл 2022 он

Иймд Монгол Улсын Үндсэн хуульд заасан, иргэний мэдээлэл хайх, хүлээн авах эрхийг хангах, төрийн байгууллагын үйл ажиллагааны ил тод байдлыг нэмэгдүүлэх зорилгоор хуульд ил тод, нээлттэй байхаар заагаагүй бөгөөд нууцад хамааруулах шаардлагагүй мэдээллийг албаны нууцад хамааруулахгүй байх, үүний тулд албаны нууцад хамааруулах мэдээллийн шалгуур үзүүлэлтийг тусгалаа.

10.Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл

Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд оролцох эрх бүхий хуульчдад /шүүгч, прокурор, өмгөөлөгч, нотариатч, бусад хуульч/ олон улсын гэрээ конвенцын ойлголт мэдлэгийг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн арга хэмжээ, уг асуудлыг хуульчийн үргэлжилсэн сургалтын хөтөлбөрт тусгах хөшүүрэг бий болгохоор хуулийн 55 дугаар зүйл буюу хуульчийн үргэлжилсэн сургалт зохион байгуулах гэсэн хэсэгт хуульчийн үргэлжилсэн сургалтын агуулга нь Монгол Улсын олон улсын гэрээ, конвенц, шинээр батлагдсан хууль тогтоомжийг таниулах, хуульчийн мэргэжлийн ур чадвар, мэдлэг, ёс зүйг нэмэгдүүлэх, хуулийг нэг мөр ойлгож хэрэглэх дадал төлөвшүүлэхэд чиглэгдэх агуулга бүхий зохицуулалт нэмэхээр боловсрууллаа.

11.Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төсөл

Монгол Улс 1961 онд Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагад элсэн орсноос хойш Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага болон түүний гүшүүн байгууллагуудаас батлан гаргасан хүний эрх, эрх чөлөөтэй холбоотой 70 гаруй гэрээнд нэгдэн ороод байна. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассемблейн тогтоолоор батлагдсан Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглал, Эдийн засаг, нийгэм, соёлын эрхийн тухай олон улсын Пактаар хүний хувийн халдашгүй байдлын эрхийг баталгаажуулсан байдаг бөгөөд энэхүү эрхийн хүрээнд хүний орон байр, өмч нь халдашгүй байхаар хамгаалагдсан.

Хөгжлийн томоохон төсөл хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэх явцад иргэний өмчид халдах, албадан нүүлгэх үйл ажиллагаа явагддаг бөгөөд энэхүү ажиллагаанд хүний хувийн халдашгүй байдал буюу хүний өмч халдашгүй байх, орон байр халдашгүй байх эрх хөндөгддөг.

Иймд хөгжлийн төлөө төсөл хөтөлбөр хэрэгжүүлэхдээ үүсч болох эрсдэл, хохирлыг бууруулах үүднээс хүний эрх, эрх чөлөөг дээдэлсэн байх болон тухайлан хүний эрхийн судалгаа хийх агуулгыг тусгалаа.

Түүнчлэн, Улсын Их Хурлын 2024 оны 21 дүгээр тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн Хүний эрхийг дээдэлсэн засаглалын бодлогын хүрээнд “Монгол Улсад Хүний эрхийг хангах үндэсний II хөтөлбөр”, “Эрх зүйн шинэтгэлийн II хөтөлбөр”-ийг батлуулж, хэрэгжүүлэхээр заасан. Мөн Монгол Улсын Их Хурлын “Монгол Улсын хүний эрхийн үндэсний комиссын тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангах, хүний эрхийн түгээмэл тунхаглал батлагдсаны 75 жилийн ойд зориулсан Улсын Их Хурлын хүндэтгэлийн хуралдаантай холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай” 2023 оны 114 дүгээр тогтоолоор “Хүний эрхийг хангах үндэсний хөтөлбөр-2”-ыг батлан, хэрэгжүүлэхийг Засгийн газарт даалгасан байдаг.

Иймд дээрх хөтөлбөрийг батлах эрх зүйн үндэслэлийг бүрдүүлэх, хөгжлийн зорилтот хөтөлбөр буюу дунд хугацааны хөгжлийн бодлогын баримт бичиг болгон хэрэгжүүлэх боломжийг бүрдүүлэхээр тус хуульд нэмэлт оруулахаар тусгалаа.

---o0o---

ТАНИЛЦУУЛГА

/Товч/

Хүний эрх, эрх чөлөөг хангахтай холбоотой зарим хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл

“Алсын хараа 2050” Монгол Улсын урт хугацааны бодлого, Засгийн газрын “2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-т тусгасан зорилго, зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх, Монгол Улс дахь хүний эрх, эрх чөлөөний байдлын талаарх 22 дахь илтгэл, “Эрүү шүүлтээс урьдчилан сэргийлэх асуудал эрхэлсэн гишүүний тайланг хэлэлцсэнтэй холбогдуулан авах зарим арга хэмжээний тухай” Монгол Улсын Их Хурлын 2023 оны 35 дугаар тогтоолыг хэрэгжүүлэх, хүний эрх, эрх чөлөөг хамгаалах, зөрчигдөхөөс урьдчилан сэргийлэх зорилтын хүрээнд үндэсний хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох, хүний эрхийн олон улсын гэрээ, конвенцод нийцүүлэх зорилгоор дараах хууль тогтоомжийн төслийг боловсруулаад байна.

Хүний эрхийг хангахтай холбоотой зарим хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл нь үндэсний хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох, хүний эрхийн олон улсын гэрээ, конвенцод нийцүүлэх зорилготой. Тус зорилгын хүрээнд дараах хуулийн төслийг боловсруулна:

1.Нийгмийн эмзэг бүлгийн хүмүүст үнэ төлбөргүй үзүүлэх хууль зүйн туслалцааны төрөл, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, өмгөөлөгчийн нийтэд тустай мэргэжлийн үйл ажиллагааг энэ чиглэлд уялдуулан зохицуулах замаар Монгол Улсын иргэний хууль зүйн туслалцаа авах эрхийг хангах зохицуулалт бүхий Хууль зүйн туслалцааны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл, үүнтэй холбогдуулан Өмгөөллийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл;

2.Эрүү шүүлт тулгах, хүчээр алга болгох гэмт хэргийн шинжийг олон улсын хүний эрхийн байгууллагын зөвлөмжид нийцүүлэн тодорхой болгох зорилгоор боловсруулах Эрүүгийн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл;

3.Баривчлах шийтгэлийг оногдуулахгүй байх этгээдийн хүрээ хязгаарыг иргэдийн зүй ёсны хэрэгцээ шаардлагад нийцүүлэн өргөжүүлэх, хуулийн тусгай ангид заасан зөрчил үйлдсэн этгээдэд оногдуулах баривчлах шийтгэлийг цөөрүүлэх, Улсын Их Хурлаас баталсан зарим хуультай холбогдуулан зөрчилд тооцох үйлдлүүдийг шинээр тусгах зэрэг зохицуулалт бүхий Зөрчлийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл;

4.Зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагааны шуурхай байдлыг хангах, хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны оролцогч болон шүүх, прокурор, эрх бүхий албан тушаалтнуудад бий болдог хүндрэл, чирэгдлийг багасгах, цахим үйл ажиллагааг нэвтрүүлэх, зарим төрлийн хэргийн харьяаллын алдааг засах зохицуулалт бүхий Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл, үүнтэй холбогдуулан Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай;

5.Монгол Улсын иргэнийг Монгол Улсын хилээр гарах эрхийг түдгэлзүүлэх журмыг боловсронгуй болгох, хилийн хориг тавих эрх бүхий байгууллагуудын

уялдаа холбоог хангах, сайдын шийдвэрээр зохицуулж байсан хүүхдийг хилээр нэвтрүүлэх журмыг хуулиар зохицуулах зорилготой Монгол Улсын иргэн гадаадад хувийн хэргээр зорчих, цагаачлах тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл;

6.Албаны нууцын тодорхойлолтыг нарийвчлан тодорхойлох, албаны нууцын хүрээ хязгаарыг багасгах, байгууллагын даргын шийдвэрээр албаны нууцад хамааруулж байгаа зохицуулалтыг эргэн харах, иргэдийн мэдээлэл авах эрхийг хязгаарлаж байгааг арилгах зорилгоор боловсруулах Төрийн болон албаны нууцын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл;

7.Харилцаа холбооны зохицуулах хорооны гишүүдийн хараат бус байдлыг хангах, иргэний нийгмийн болон мэргэжлийн байгууллагын бодит оролцоог хангах, тэдгээрийг нээлттэй сонгон шалгаруулалтаар томилох зохицуулалтыг бий болгох зорилгоор боловсруулах Харилцаа холбооны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл;

8.Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд оролцох эрх бүхий хуульчдад олон улсын гэрээ конвенцын ойлголт мэдлэгийг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн арга хэмжээ, уг асуудлыг хуульчийн үргэлжилсэн сургалтын хөтөлбөрт тусгах хөшүүрэг бий болгох зохицуулалт бүхий Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл;

9.Монгол Улсын хөгжлийн бодлогын баримт бичгүүдийг боловсруулах шаардлагад хүний эрхийг хангах шалгуур бий болгох зохицуулалт бүхий Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төсөл.

Хуулийн төслөөр 2024 оны 11 дүгээр сарын 22-ны өдөр 60 гаруй оролцогчтой олон нийтийн хэлэлцүүлэг зохион байгуулсан, мөн тус яамны mojha.gov.mn сайт дээр 2024 оны 04 дүгээр сарын 22-ны өдөр байршуулж санал авч, холбогдох саналыг хуулийн төсөлд тусган ажилласан болно.

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2025 оны ... дугаар
сарын ... -ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ХУУЛЬ ЗҮЙН ТУСЛАЛЦААНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Хууль зүйн туслалцааны тухай хуульд доор дурдсан агуулгатай дараах хэсэг, заалт нэмсүгэй:

1/6 дугаар зүйлийн 6.1.7 дахь заалт:

“6.1.7.хамгаалалтад байгаа гэрч, хохирогч.

2/7 дугаар зүйлийн 7.1.3 дахь заалт:

“7.1.3.Гадаадын иргэн бол тухайн улсын харьяалах дипломат төлөөлөгчийн газрын тодорхойлолт, харьяалалгүй хүний өөрийн хүсэлт.”

3/7 дугаар зүйлийн 7.9 дэх хэсэг:

“7.9.Хууль зүйн туслалцааны байгууллага нь энэ хуульд зааснаас бусад мэдээ, мэдээлэл баримт шаардахыг хориглоно.”

4/20 дугаар зүйлийн 20.7 дахь хэсэг:

“20.7.Хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх байгууллага нь хууль зүйн туслалцаа үзүүлж ажилласан өмгөөлөгчийн үйл ажиллагаа, гэрээний хэрэгжилт, ёс зүйн болон бусад зөрчил гаргасан эсэх, шагнал урамшуулалд нэр дэвшүүлэх эсэх талаар мэдээ, тайланг Өмгөөлөгчдийн холбоонд улирал тутам хүргүүлнэ.”

2 дугаар зүйл.Хууль зүйн туслалцааны тухай хуулийн дараах хэсгийг доор дурдсан агуулгаар өөрчлөн найруулсугай:

1/6 дугаар зүйлийн 6.6 дахь хэсэг:

“6.6.Тухайн улстай байгуулсан олон улсын гэрээнд заасан бол төлбөрийн чадваргүй гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүнд энэ хуулийн 6.1.5-д зааснаас бусад хууль зүйн туслалцааг түүний бичгээр гаргасан хүсэлтийг үндэслэн энэ хуульд заасан журмын дагуу үзүүлж болно.”

2/20 дугаар зүйлийн 20.3 дахь хэсэг:

“20.3.Хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх байгууллага нь энэ зүйлийн 20.1-д заасан үндэслэлээр өмгөөлөгч томилуулах тухай хүсэлтийг Өмгөөлөгчдийн холбоонд хүргүүлэх бөгөөд өмгөөллийн үйлчилгээг үнэ төлбөргүй үзүүлэх өмгөөлөгчдөөс сонгон, гэрээ байгуулсны үндсэн дээр хувийн өмгөөлөгчийг ажиллуулна.”

3 дугаар зүйл.Хууль зүйн туслалцааны тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.9 дэх хэсгийн дугаарлалтыг “7.10” гэж, мөн зүйлийн 7.8 дахь хэсгийн “төлбөрийн чадвартай болох нь” гэснийг “энэ хуульд заасан шаардлага хангаагүй нь” гэж тус тус өөрчилсүгэй.

4 дүгээр зүйл.Хууль зүйн туслалцааны тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1.2 дахь заалтын “төлбөрийн чадваргүй” гэснийг, 14 дүгээр зүйлийн 14.1.6 дахь заалтын “журам болон хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх үйл ажиллагаанд дагаж мөрдөх бусад дүрэм,” гэснийг тус тус хассугай.

5 дугаар зүйл.Хууль зүйн туслалцааны тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэг, 6 дугаар зүйлийн 6.3, 6.7 дахь хэсэг, 10 дугаар зүйлийн 10.12 дахь хэсэг, 14 дүгээр зүйлийн 14.1.5 дахь заалтыг тус тус хүчингүй болсонд тооцсугай.

6 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2025 оны ... дугаар сарын ...-ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

ТАНИЛЦУУЛГА

Хууль зүйн туслалцааны тухай хуульд
нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай

Улсын Их Хурлаас 2022 оны 07 дугаар сарын 21-ний өдөр Төлбөрийн чадваргүй яллагдагчид хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх тухай хуулийн төслийн шинэчилсэн найруулга буюу Хууль зүйн туслалцааны тухай хуулийг Улсын Их Хурлаас баталж, 2022 оны 10 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөж байна.

Хууль зүйн туслалцааны тухай хуульд зааснаар улсын өмгөөллийн үйлчилгээг зөвхөн төлбөрийн чадваргүй яллагдагчаар хязгаарлахгүйгээр, доор дурдсан хүнд өмгөөллийн үйлчилгээ үнэ төлбөргүй үзүүлж байна:

- Эрүүгийн хуулийн Арван хоёрдугаар бүлэг /Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг/, Арван дөрөвдүгээр бүлгийн 14.1 дүгээр зүйл /Ялгаварлан гадуурхах/, Арван зургадугаар бүлэг /Хүүхдийн эсрэг гэмт хэрэг/-т заасан гэмт хэргийн 18 насанд хүрээгүй хохирогч, түүний эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч хүсэлт гаргасан, эсхүл шаардлагатай тохиолдолд хүүхэд хамгаалах байгууллага, нийгмийн ажилтан, мөрдөгч, прокурор, шүүгч хүсэлт гаргасан;
- Эрүүгийн хуулийн 11.7 дугаар зүйл /Гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх/, 13.1 дүгээр зүйл /Хүн худалдаалах/-д заасан гэмт хэргийн хохирогч төлбөрийн чадваргүй, эсхүл хохирогч нь 18 насанд хүрээгүй бол түүний эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч хүсэлт гаргасан, эсхүл шаардлагатай тохиолдолд хүүхэд хамгаалах байгууллага, нийгмийн ажилтан, мөрдөгч, прокурор, шүүгч хүсэлт гаргасан;
- төлбөрийн чадваргүй сэжигтэн, яллагдагч, шүүгдэгч, ялтан;
- хүүхдийн тэтгэлэг гаргуулах нэхэмжлэгч төлбөрийн чадваргүй бол;
- үл хөдлөх эд хөрөнгө, газар өмчлөх эрх нь зөрчигдсөн захиргааны хэргийн оролцогч төлбөрийн чадваргүй бол;
- Хүүхэд хамгааллын тухай хуулийн 4.1.1-д заасан эрсдэлт нөхцөлд байгаа хүүхэд.

Харин Гэмт хэргийн гэрч хүүхэд, Зөрчлийн тухай хуулийн 5.4 дүгээр зүйл /Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хууль зөрчих/, 6.20 дугаар зүйл /Хүүхдийн эрхийг зөрчих/-д заасан зөрчлийн улмаас эрх нь зөрчигдсөн хүүхэд, түүний эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн хүсэлт, эсхүл шаардлагатай тохиолдолд хүүхэд хамгаалах байгууллага, нийгмийн ажилтан, мөрдөгч, прокурор, шүүгчийн хүсэлтээр өмгөөллийн үйлчилгээ үнэ төлбөргүй үзүүлж болохоор заасан.

Мөн Гэрч, хохирогчийг хамгаалах тухай хуульд заасны дагуу хамгаалалтад байгаа гэрч, хохирогч болон хүүхдийн тэтгэлэг гаргуулах маргаанд нэхэмжлэгчээр, үл хөдлөх эд хөрөнгө, газар өмчлөх эрх нь зөрчигдсөн захиргааны маргаанд ахмад настан, хөдөлмөрийн чадвараа бүрэн алдсан хүн, олон хүүхэдтэй өрх толгойлсон эцэг, эх хууль зүйн туслалцаа авч болох зохицуулалт тус тус үйлчилж байна.

Хууль зүйн туслалцааны тухай хууль нь Монгол Улсын хууль, олон улсын гэрээнд заасан эрх, эрх чөлөө, хууль ёсны ашиг сонирхол нь зөрчигдсөн, хөндөгдсөн хүний хууль зүйн туслалцаа авах эрхийг хангах, төрөөс хууль зүйн туслалцааг үнэ төлбөргүй үзүүлэх хүрээ, тогтолцоо, зохион байгуулалт, эрх зүйн

үндсийг тогтоох зорилготой боловч мөн хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэгт зааснаар "...хууль зүйн туслалцааг хуульд харшлахгүй арга, хэлбэрээр явуулах бөгөөд хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх журмыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална." гэж хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх үндсэн процедурын асуудлыг хуульчлалгүй журмаар, төлбөрийн чадваргүй гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүн, ахмад настан, хөдөлмөрийн чадвараа бүрэн алдсан хүн, олон хүүхэдтэй өрх толгойлсон эцэг, эх хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх асуудлыг сайд нарын баталсан журмаар зохицуулж байна.

2023 оны 11 дүгээр сарын 29-ний өдрийн Засгийн газрын хуралдаанаас хуулиар тусгайлан эрх олгосон заалтад дүн шинжилгээ хийж, холбогдох хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулахыг сайд нарт даалгасан. Иймд хүний эрх, эрх чөлөөг хөндсөн, харилцаанд оролцогчийн эрх, үүргийг тогтоосон буюу процессын шинжтэй зохицуулалт агуулсан, журмаар зохицуулсан харилцааг тухайн хуульд тусган боловсруулах шаардлага бий болсон.

Ийнхүү хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх журам, мөн нийгмийн эмзэг бүлгийн хүмүүст үнэ төлбөргүй үзүүлэх хууль зүйн туслалцааны төрөл, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, ахмад настан, хөдөлмөрийн чадвараа бүрэн алдсан хүн, олон хүүхэдтэй өрх толгойлсон эцэг, эх хуульд заасан хэрэг, маргаанд хууль зүйн туслалцаа үзүүлэхтэй холбоотой журмаар зохицуулж байсан харилцааг хуулийн төсөлд тусгаж, холбогдох эрх олгосон заалтыг хүчингүй болгохоор хуулийн төсөл боловсрууллаа.

Түүнчлэн, олон улсын хүний эрхийн гэрээ конвенцоор гэрч, хохирогчийг хамгаалах, ялангуяа гэрч, хохирогч хүүхдийг хамгаалах, хүн худалдаалах гэмт хэргийн хохирогчид хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх асуудлыг төрөөс баталгаажуулахыг байнга зөвлөсөөр ирсэн. Иймд хамгаалалтад байгаа гэрч, хохирогчид хууль зүйн туслалцаа үзүүлж болох агуулгаар тусгасныг заавал үзүүлэхээр өөрчилж, мөн хүн худалдаалах гэмт хэргийн насанд хүрсэн хохирогч нь төлбөрийн чадваргүй тохиолдолд л туслалцаа үзүүлэхээр заасныг энэ төрлийн гэмт хэргийн хохирогчийг заавал төлбөрийн чадваргүй байхыг шаардахгүй байхаар өөрчлөн хуулийн үйлчлэлд хамаарах этгээдийн хүрээ хязгаарыг өргөжүүлж хууль зүйн туслалцааны хүртээмжийг нэмэгдүүлэхэд анхаарч боловсрууллаа.

Түүнчлэн, Хууль зүйн туслалцааны тухай хуульд заасан үнэ төлбөргүй хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх шаардлагатай нийгмийн эмзэг бүлгийн иргэдэд мэргэжлийн өмгөөллийн үйлчилгээ үзүүлэхэд Хууль зүйн туслалцааны төв болон Монголын Өмгөөлөгчдийн холбооны хамтран баталсан 2024 оны А/3, А/15 дугаар журмаар зохицуулж байна. Өмгөөллийн тухай хуульд заасан нийтэд тустай мэргэжлийн үйл ажиллагааг эрхлэх зохицуулалт, Хууль зүйн туслалцааны тухай хуульд заасан үнэ төлбөргүй үзүүлэх хууль зүйн туслалцаанд хувийн өмгөөлөгч оролцуулах зохицуулалтыг уялдуулан практикт тогтсон зарим харилцааг хуульд тусгах замаар өөрчлөн боловсрууллаа.

Энэ нь төлбөрийн чадваргүй, эмзэг бүлгийн хүнд үзүүлэх хууль зүйн туслалцааны хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, чанарыг сайжруулж Монгол Улсын үндсэн хуульд заасан иргэдийн хууль зүйн туслалцаа авах эрхийг хангахад чухал ач холбогдолтой гэж үзэж байна.

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2025 оны ... дугаар
сарын ... -ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ӨМГӨӨЛЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Өмгөөллийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

“29 дүгээр зүйл.Өмгөөлөгчийн нийтэд тустай мэргэжлийн үйл ажиллагаа, хууль зүйн мэргэжлийн туслалцааг үнэ төлбөргүй үзүүлэх

29.1.Өмгөөлөгч нийтэд тустай мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхэлнэ.

29.2.Нийтэд тустай мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх хэлбэр, журмыг Өмгөөлөгчдийн Холбооны Удирдах зөвлөл батална.

29.3.Өмгөөлөгч энэ хуульд заасан нийтэд тустай мэргэжлийн үйл ажиллагаа явуулахад нийтийн эрх, ашиг сонирхлыг хамгаалах зорилгоор өөрийн нэрийн өмнөөс төрийн байгууллага, шүүхэд гомдол, нэхэмжлэл гаргах эрхтэй.

29.4.Өмгөөлөгч энэ хууль болон Хууль зүйн туслалцааны тухай хуульд заасан журмын дагуу хууль зүйн мэргэжлийн туслалцааг үнэ төлбөргүй үзүүлнэ.

29.5.Өмгөөлөгчдийн Холбоо нь хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх байгууллагаас ирүүлсэн хүсэлтийг үндэслэн хууль зүйн мэргэжлийн туслалцаа үзүүлэх өмгөөлөгчийг томилно.

29.6.Өмгөөлөгчдийн Холбооноос томилсон өмгөөлөгч нь хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх байгууллагатай байгуулсан гэрээний үндсэн дээр Хууль зүйн туслалцааны тухай хуулийн 5.1.2-т заасан өмгөөллийн үйлчилгээ үзүүлнэ.

29.7.Өмгөөлөгчдийн Холбоо нь энэ хуулийн 29.5-д заасны дагуу хууль зүйн мэргэжлийн туслалцаа үзүүлэх өмгөөлөгчийн мэргэшсэн эрх зүйн салбар, туршлага, холбогдох мэдээллийг хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх байгууллагад жил бүрийн 1 дүгээр сарын 20-ны өдрийн дотор хүргүүлнэ.

29.8.Өмгөөлөгч нь энэ зүйлд заасан журмын дагуу хууль зүйн мэргэжлийн туслалцаа үзүүлэхдээ энэ хуулийн 13,14 дүгээр зүйлд заасан эрх эдэлж, үүрэг хүлээнэ.

29.9.Өмгөөлөгчдийн Холбоо өмгөөлөгчдөөс нийтэд тустай мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх, Хууль зүйн туслалцааны тухай хуулийн 20 дугаар зүйлд заасны дагуу үнэ төлбөргүй хууль зүйн мэргэжлийн туслалцаа үзүүлэх санал, санаачилгыг

дэмжих, тэдгээрийг уялдуулан зохион байгуулах, уг үйл ажиллагаанд нийт өмгөөлөгчийн оролцоог хангах үүрэгтэй.”

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2025 оны ... дугаар сарын ...-ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

ТАНИЛЦУУЛГА

Өмгөөллийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 14 дэх хэсэгт заасан “Монгол Улсын хууль, олон улсын гэрээнд заасан эрх, эрх чөлөө нь зөрчигдсөн гэж үзвэл уул эрхээ ... өөрийгөө өмгөөлөх, хууль зүйн туслалцаа авах, нотлох баримтыг шалгуулах, шударга шүүхээр шүүлгэх, “... эрхийг хүн бүр баталгаатай эдлэх”, 55 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан “шүүгдэгч өөрийгөө өмгөөлөх эрх”, 2 дахь хэсэгт заасан “шүүгдэгчид энэ эрхээ эдлэхэд хүсэлтээр нь буюу хуульд зааснаар хууль зүйн мэргэжлийн туслалцаа авна” хэмээн Монгол Улсын иргэний хууль зүйн туслалцаа авах эрхийг баталгаажуулсан байдаг.

Хуульчийн хувьд бусдаас хөлс авахгүйгээр нийтийн тусын тулд болон нийгмийн эмзэг хэсгийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг төлөөлөн хамгаалах зорилгоор үзүүлж байгаа хууль зүйн туслалцаа, өмгөөллийн үйлчилгээ, эрх зүйн иргэний боловсролыг дэмжих зорилготой үйл ажиллагааг буюу нийтэд тустай мэргэжлийн үйл ажиллагааг Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай, Өмгөөллийн тухай, Хууль зүйн туслалцааны тухай хуулиар ерөнхий байдлаар зохицуулж байна.

Хууль зүйн туслалцааны тухай хуульд заасан үнэ төлбөргүй хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх шаардлагатай нийгмийн эмзэг бүлгийн иргэдэд мэргэжлийн өмгөөллийн үйлчилгээ үзүүлэхэд Хууль зүйн туслалцааны төв болон Монголын Өмгөөлөгчдийн холбооны хамтран баталсан 2024 оны А/3, А/15 дугаар журмаар зохицуулж байна. Өмгөөллийн тухай хуульд заасан нийтэд тустай мэргэжлийн үйл ажиллагааг эрхлэх зохицуулалт, Хууль зүйн туслалцааны тухай хуульд заасан үнэ төлбөргүй үзүүлэх хууль зүйн туслалцаанд хувийн өмгөөлөгч оролцуулах зохицуулалтыг уялдуулан практикт тогтсон зарим харилцааг хуульд тусгах замаар өөрчлөн боловсрууллаа.

Энэ нь төлбөрийн чадваргүй, эмзэг бүлгийн хүнд үзүүлэх хууль зүйн туслалцааны хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, чанарыг сайжруулж Монгол Улсын үндсэн хуульд заасан иргэдийн хууль зүйн туслалцаа авах эрхийг хангахад чухал ач холбогдолтой гэж үзэж байна.

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2025 оны ... дугаар
сарын ... -ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ЭРҮҮГИЙН ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Эрүүгийн хуульд доор дурдсан агуулгатай дараах зүйл, хэсэг нэмсүгэй:

1/1.10 дугаар зүйлийн 11 дэх хэсэг:

“11.Энэ хуулийн 21.12 дугаар зүйлийн 1, 2 дахь хэсэгт заасан гэмт хэргийг хөөн хэлэлцэх хугацаа гэмт хэрэг үйлдсэн өдрөөс хойш арван хоёр жил байна.”

2/13.15 дугаар зүйл:

“13.15.Хэрцгий, хүнлэг бус, хүний нэр төрийг доромжлон харьцах

1.Хүний эрх, эрх чөлөөг хязгаарлах, эсхүл тухайн этгээд өөрийн хүсэлтээр гарч явах боломжгүй газарт төрийн албан хаагч, албан үүргээ гүйцэтгэж буй бусад этгээд өөрөө, эсхүл бусад этгээдийг хатгаж, зөвшөөрөл олгож бусдын нэр төр, алдар хүндийг нь гутаан доромжилсон, хэрцгий, хүнлэг бус харьцсан нь эрүү шүүлт тулгах гэмт хэргийн шинжгүй бол дөрвөн зуун тавин нэгжээс нэг мянга гурван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох, эсхүл хоёр зуун дөчин цагаас долоон зуун хорин цаг хүртэл хугацаагаар нийтэд тустай ажил хийлгэх, эсхүл нэг сараас гурван сар хүртэл хугацаагаар зорчих эрхийг хязгаарлах ял шийтгэнэ.

Тайлбар: Энэ зүйлд заасан “Хүний эрх, эрх чөлөөг хязгаарлах, эсхүл тухайн этгээд өөрийн хүсэлтээр гарч явах боломжгүй газар” гэдэгт хорих байгууллага, цагдан хорих анги, түр болон албадан саатуулах газар, сэтгэцийн эрүүл мэндийн төв, хүүхдийн, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн болон ахмадын асрамжийн газар, сургуулийн дотуур байр, албадан эмчилгээний байр, дүрвэгсдийн байр, цэргийн сахилгын байр, хилийн шалган нэвтрүүлэх боомт дахь түр саатуулах болон хамгаалах байрыг ойлгоно.”

3/29.12 дугаар зүйл:

“29.12 дугаар зүйл.Хүнийг хүчээр алга болгох

1.Төрийн албан хаагч, төрөөс эрх олгогдсон, зөвшөөрөл авсан этгээд хүнийг хууль бусаар саатуулсан, баривчилсан, хорьсон, хулгайлсан, хууль бусаар нууж эрх чөлөөг нь хязгаарласан, эсхүл хорьсон, эрх чөлөөг нь хязгаарласан талаарх мэдээллийг нууж, мэдээлэл өгөхөөс татгалзаж эрх чөлөөг нь хязгаарласны улмаас бусдын хууль ёсны эрх, ашиг сонирхолд нь хохирол, хор уршиг учруулсан нь энэ хуулийн тусгай ангид заасан бусад гэмт хэргийн шинжгүй бол нэг жилээс таван жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэнэ.

2.Энэ гэмт хэргийг удирдах албан тушаалтан үйлдсэн, тушаал, даалгавар өгсөн, эсхүл доод шатны албан тушаалтан хүнийг хүчээр алга болгох гэмт хэрэг үйлдсэн, эсхүл үйлдэх гэж байгааг мэдсээр байж үл тоомсорлосон, зохих ёсоор биелүүлээгүй, эсхүл хүчээр алга болгох гэмт хэрэг үйлдэгдэж байгааг эрх бүхий байгууллагад мэдэгдээгүй бол хоёр жилээс таван жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэнэ.

3.Энэ гэмт хэргийг:

3.1.хүүхэд, биеэ хамгаалж чадахгүй, жирэмсэн эмэгтэй, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн гэдгийг мэдсээр байж, эрхшээлдээ байгаа хүний эсрэг;

3.2.хоёр, түүнээс олон хүний эсрэг үйлдсэн бол хоёр жилээс найман жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэнэ.

4.Энэ гэмт хэргийг:

4.1.хохирогчийн эрүүл мэндэд хүнд хохирол учруулж;

4.2.зохион байгуулалттай гэмт бүлэг үйлдсэн бол таван жилээс арван хоёр жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэнэ.

5.Энэ гэмт хэргийн улмаас хохирогч нас барсан бол арван хоёр жилээс хорин жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэнэ.

Тайлбар:-Хууль бусаар саатуулсан, баривчилсан, хорьсон, хулгайлсан, эсхүл хууль бусаар нууж эрх чөлөөг нь хязгаарласан хүнийг сайн дураараа сулласан, суллахад хууль сахиулах байгууллагатай хамтран ажилласан, туслалцаа үзүүлсэн бол эрүүгийн хариуцлагыг хөнгөрүүлэх үндэслэл болно.”

2 дугаар зүйл.Эрүүгийн хуулийн дараах зүйлийг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

1/13.4 дүгээр зүйл:

“13.4 дүгээр зүйл.Хүнийг хууль бусаар хорих

1.Хүнийг хууль бусаар хорьсон нь хүнийг хүчээр алга болгох гэмт хэргийн шинжгүй бол нэг мянга гурван зуун тавин нэгжээс арван мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох, эсхүл зургаан сараас гурван жил хүртэл хугацаагаар зорчих эрхийг хязгаарлах, эсхүл зургаан сараас гурван жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэнэ.

2.Энэ гэмт хэргийг:

2.1.бүлэглэж;

2.2.хүч хэрэглэж;

2.3.зэвсэг, зэвсгийн чанартай зүйл хэрэглэж;

2.4.хүүхэд, биеэ хамгаалж чадахгүй, жирэмсэн эмэгтэй, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн гэдгийг мэдсээр байж, эрхшээлдээ байгаа хүний эсрэг;

2.5.хоёр, түүнээс олон хүний эсрэг үйлдсэн бол нэг жилээс таван жил хүртэл хугацаагаар зорчих эрхийг хязгаарлах, нэг жилээс таван жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэнэ.

3.Энэ гэмт хэргийг:

3.1.тав, түүнээс дээш жилийн хугацаагаар хорьсон;

3.2.зохион байгуулалттай гэмт бүлэг үйлдсэн бол хоёр жилээс найман жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэнэ.”

2/21.12 дугаар зүйл:

“21.12 дугаар зүйл.Эрүү шүүлт тулгах

1.Төрийн албан хаагч сэжигтэн, яллагдагч, шүүгдэгч, ялтан, хоригдол, хохирогч, гэрч, бусад хүнээс тайлбар, мэдүүлэг авах, мэдээ сэлт гаргуулан авах, хэрэг хүлээлгэх, ял, шийтгэл оногдуулах зорилгоор өөрөө, эсхүл бусад этгээдийг айлган сүрдүүлж, алагчилж, хатгаж, зөвшөөрөл олгож, эсхүл бусад байдлаар тухайн үйлдлийг хийхийг зөвшөөрч байгаагаа илэрхийлж бусдын бие махбод, сэтгэл санааг шаналган зовоосон бол таван мянга дөрвөн зуун нэгжээс хорин долоон мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох, эсхүл нэг жилээс таван жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэнэ.

2.Энэ гэмт хэргийн улмаас хохирогчийн эрүүл мэндэд хүндэвтэр хохирол учирсан бол арван мянган нэгжээс дөчин мянган нэгжтэй тэмцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох, эсхүл хоёр жилээс найман жил хүртэл хугацаагаар зорчих эрхийг хязгаарлах, эсхүл хоёр жилээс найман жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэнэ.

3.Энэ гэмт хэргийн улмаас хохирогчийн эрүүл мэндэд хүнд хохирол учирсан бол таван жилээс арван хоёр жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэнэ.

4.Энэ гэмт хэргийн улмаас хохирогч нас барсан бол арван хоёр жилээс хорин жил хүртэл хугацаагаар, эсхүл бүх насаар нь хорих ял шийтгэнэ.

Тайлбар: -Энэ гэмт хэргийн хохирогчид сэжигтэн, яллагдагч, шүүгдэгч, ялтан, хоригдол, гэрч, бусад хүн хамаарна.”

3 дугаар зүйл.Эрүүгийн хуулийн 10.1 дүгээр зүйлийн 2.12 дахь заалтыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

4 дүгээр зүйл.Энэ хуулийг 2025 оны ... дугаар сарын ...-ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

ТАНИЛЦУУЛГА

Эрүүгийн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл

Хүчээр алга болгохоос бүх хүнийг хамгаалах тухай конвенцийн хэрэгжилттэй холбогдуулан Хүчээр алга болгох асуудал хариуцсан хорооноос Монгол Улсаас хүргүүлсэн тайланг хэлэлцэж 2021 онд өгсөн зөвлөмжид дараах зөвлөмжийг өгсөн байдаг.

-“Эрүүгийн хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.4-т заасан Хүчээр алга болгох гэмт хэрэг нь Хүчээр алга болгохоос бүх хүнийг хамгаалах тухай конвенцид заасан тодорхойлолт (“Хүчээр алга болгох” гэдэг нь алга болсон аливаа хүний эрх чөлөөг хассан явдлыг хүлээн зөвшөөрөхөөс татгалзсан буюу түүний хувь заяаны талаарх мэдээлэл, эсхүл оршин суугаа газрыг нуусны улмаас тухайн хүнийг хуулийн хамгаалалт эдэлж чадахгүй байдалд хүргэхүйцээр төрийн төлөөлөгчид буюу төрөөс эрх олгогдсон, дэмжлэг буюу зөвшөөрөл авсан этгээдүүд, эсхүл бүлэг этгээдийн тухайн хүнийг баривчлах, саатуулах, хулгайлах, эсхүл бусад хэлбэрээр эрх чөлөөг нь хасахыг хэлнэ”)-оос агуулгын хувьд ихээхэн зөрүүтэй байгааг анхаарч тодорхойлолтыг конвенцид бүрэн нийцүүлэх;

-Эрүүгийн хуульд уг гэмт хэргийн субъект (хүчээр алга болгох үйлдлийг гүйцэтгэсэн, тушаасан, турхирсан буюу өдөөсөн, сэдсэн, оролцсон буюу хамтарч гүйцэтгэсэн, уг үйлдлийг хянаж байсан, эсхүл доод албан тушаалтны үйлдлийг мэдсэн ч зохих арга хэмжээ аваагүй удирдах албан тушаалтан) болон хүндрүүлэх нөхцөлийг дутуу тодорхойлсон байгааг анхаарч конвенцод бүрэн нийцүүлэх; хүчээр алга болгох гэмт хэргийг конвенцийн 5 дугаар зүйлд нийцүүлэн Хүн төрөлхтний эсрэг гэмт хэрэгт тооцохыг хоёрдмол утгагүйгээр хүлээн зөвшөөрөх;”

Түүнчлэн, Эрүүдэн шүүх болон бусад хэлбэрээр хэрцгий, хүнлэг бусаар буюу хүний нэр төрийг доромжлон харьцаж шийтгэхийн эсрэг конвенцийн хэрэгжилттэй холбогдуулан НҮБ-ийн Эрүүдэн шүүхийн эсрэг хорооноос Монгол Улсын тайланд өгсөн зөвлөмжид “Эрүүгийн хуулийн 21.12 дугаар зүйлд заасан Эрүү шүүлт тулгах гэмт хэргийн тодорхойлолтыг конвенцийн 1 дүгээр зүйлд заасан “аливаа байдлаар алагчилж, эсхүл айлган сүрдүүлэх, шахалт үзүүлэх зорилгоор эрүүдэн шүүх, мөн гуравдагч этгээдэд хамааралтай байх гэсэнтэй бүрэн нийцүүлэн тодорхойлох” гэж тус тус зөвлөсөн.

Эрүүдэн шүүхийн эсрэг конвенцын Оролцогч улс нь конвенцоор хүлээсэн үүргээ биелүүлэх зорилгоор авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээний талаарх тайлан-илтгэлээ тус конвенцод нэгдэн орсноос хойш 1 жилийн дотор, түүнээс хойш 4 жил тутам НҮБ-ын Эрүүдэн шүүхийн эсрэг хороонд хүргүүлдэг бөгөөд манай улс конвенцын хэрэгжилт, Хорооноос өмнө өгсөн зөвлөмжүүдийн хэрэгжилтийн талаарх ээлжит 3 дугаар илтгэлээ 2021 онд хүргүүлсэн.

Монгол Улсын Хууль зүй, дотоод хэргийн яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга Н.Мягмар тэргүүтэй Засгийн газрын төлөөлөгчид тус НҮБ-ын Эрүүдэн шүүхийн эсрэг хорооны 81 дүгээр чуулганы 11 дүгээр сарын 12-13-ны өдрийн нээлттэй хуралдаанд оролцож, Монгол Улсын ээлжит 3 дугаар илтгэлийг илтгэлийг хүргүүлснээс хойш хууль, эрх зүйн орчинд хийгдсэн шинэчлэл, бодлого, үйл ажиллагааны талаар танилцуулсан болно.

Ийнхүү Эрүүгийн хуулийн зарим зохицуулалтыг олон улсын хүний эрхийн гэрээ конвенцод нийцүүлэх шаардлагаар тухайлбал, Эрүүгийн хуулийн эрүүдэн шүүх гэмт хэргийн шинжийг олон улсын конвенцид нийцүүлэн өргөжүүлж, хүчээр алга болгох гэмт хэрэг, хууль бусаар хорих гэмт хэргийн шинжээс ялгаатай байдлыг тодотгон хууль бусаар хорих гэмт хэрэг гэж өөрчлөн тусгаж, харин хүчээр алга болгох гэмт хэргийг Хүн төрөлхтний эсрэг гэмт хэрэг гэсэн бүлэгт шилжүүлэн тусгалаа.

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2025 оны ... дугаар
сарын ... -ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ЗӨРЧЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Зөрчлийн тухай хуулийн 3.7 дугаар зүйлд доор дурдсан агуулгатай тайлбар нэмсүгэй:

“Тайлбар: Энэ зүйлд заасан “өрх толгойлсон эх, эцэг” гэдэгт Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн¹ 3 дугаар зүйлийн 3.1.8-д заасныг, “баривчлах шийтгэл эдлүүлэхэд саад болохуйц өвчин” гэж Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн² 157 дугаар зүйлийн 157.2-т заасныг ойлгоно.”

2 дугаар зүйл.Зөрчлийн тухай хуулийн дараах зүйл, хэсгийг доор дурдсан агуулгаар өөрчлөн найруулсугай:

1/3.7 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэг:

“4.Шүүх баривчлах шийтгэлийг энэ хуулийн тусгай ангид заасан тохиолдолд оногдуулах ба жирэмсэн эмэгтэй, 0-3 насны хүүхэдтэй эх, хөдөлмөрийн чадвараа бүрэн алдсан хүн, арван зургаа хүртэлх насны хүүхэдтэй өрх толгойлсон эцэг, эх, хүнд өвчтэй хүнийг асран хамгаалж байгаа хүн, баривчлах шийтгэл эдлүүлэхэд саад болохуйц өвчтэй хүн, хүндэтгэн үзэх бусад шалтгаантай хүнд оногдуулахгүй.”

2/5.4 дүгээр зүйл:

“5.4 дүгээр зүйл.Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хууль зөрчих

1.Гэр бүлийн хүчирхийллийн талаар хуулиар хүлээсэн мэдээлэх, хүүхдийн бэртэл гэмтэл, өвчлөл, сэтгэл санааны байдал, хичээл таслалт, сургууль завсардалт зэрэг хүүхдийн бие махбод, сэтгэл санаа, зан үйлд гарч байгаа сөрөг нөлөөллийн шалтгааныг тогтоох, хүчирхийллээс үүдэлтэй эсэхийг шалгах үүргээ биелүүлээгүй бол хүнийг хоёр зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

2.Түр хамгаалах байр, нэг цэгийн үйлчилгээний төвийн журам зөрчиж нэвтэрсэн бол хүнийг хоёр зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

3.Түр хамгаалах байрыг хуульд зааснаас өөр зориулалтаар ашигласан бол хүнийг нэг зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг нэг мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

4.Гэр бүлийн хамаарал бүхий харилцаатай хүнийг хүсэл зоригийнх нь эсрэг тодорхой үйлдэл хийх, эсхүл хийхгүй байхыг албадсан, эсхүл бусадтай харилцахыг

¹ Төрийн мэдээлэл эмхтгэлийн 2012 оны 08 дугаарт нийтлэгдсэн.

² Төрийн мэдээлэл эмхтгэлийн 2017 оны 24 дугаарт нийтлэгдсэн.

хязгаарласан, эсхүл хуваарьт болон дундын эд хөрөнгөө эзэмших, ашиглах, захиран зарцуулах эрхэд халдсан нь эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээргүй бол хүнийг хоёр зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

5.Гэр бүлийн хамаарал бүхий харилцаатай хүний биед халдсан нь эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээргүй бол албадан сургалтад хамруулж долоогоос гуч хоногийн хугацаагаар баривчлах шийтгэл оногдуулна.”

3/10.13 дугаар зүйл:

“10.13 дугаар зүйл.Ажиллах хүчний шилжилт хөдөлгөөний тухай хууль зөрчих

1.Монгол Улсад хөдөлмөр эрхлэх зөвшөөрөлгүй гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүнээр хөдөлмөр эрхлүүлсэн бол зөрчлийг арилгуулж, хүнийг хоёр зуун тавин нэгжтэй тэнцэх төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг хоёр мянга таван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

2.Ажиллах хүчний шилжилт хөдөлгөөний тухай хууль, Ашигт малтмалын тухай хуульд заасан гадаад ажилтны ажлын байрны төлбөрийг төлөөгүй бол зөрчлийг арилгуулж, хүнийг нэг зуун нэгжтэй тэнцэх төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг нэг мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

3.Гадаад ажилтныг хуульд заасан сургалтад хамруулах, эсхүл эрүүл мэндийн үзлэг, шинжилгээнд хамруулах үүргээ биелүүлээгүй хүнийг тавин нэгжтэй тэнцэх төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг таван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

4.Монгол Улсад хөдөлмөр эрхлэх зөвшөөрлийн хугацаа дууссан гадаадын ажилтныг нутаг буцаах үүргээ биелүүлээгүй бол хүнийг нэг зуун тавин нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг нэг мянга таван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

5.Монгол Улсын иргэнийг гадаадад хөдөлмөр эрхлэх, эсхүл дадлагажихад зуучлах үйлчилгээ эрхлэх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч зуучлуулагчтай зуучлалын гэрээ байгуулаагүй, эсхүл зуучлуулагчаас хуулиар зөвшөөрөөгүй төлбөр, хураамж, дэнчин эсхүл барьцаа авсан бол хуулийн этгээдийг нэг мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

6.Монгол Улсын иргэнийг гадаадад хөдөлмөр эрхлэх, эсхүл дадлагажихад зуучлах үйлчилгээ эрхлэх тусгай зөвшөөрөлгүй этгээд Монгол Улсын иргэнийг гадаад улсад хөдөлмөр эрхлэхэд зуучилсан, эсхүл хөдөлмөр эрхлэхэд зуучлахаар сурталчилсан, эсхүл хөдөлмөр эрхлэхэд зуучлахаар бүртгэсэн нь эрүүгийн хариуцлага хүлээгэхээргүй бол учруулсан хохирлыг нөхөн төлүүлж хүнийг арван мянган нэгжтэй, хуулийн этгээдийг хорин мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.”

4/10.16 дугаар зүйл:

“10.16 дугаар зүйл.Хөдөлмөрийн тухай хууль зөрчих

1.Ажил олгогч, ажил олгогчийн төлөөлөгч хуульд заасныг зөрчиж:

1.1.ажилтны эвлэлдэн нэгдэх, үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх, үг хэлэх эрхээ хэрэгжүүлэхэд саад учруулсан, эсхүл ажилтны төлөөллийн байгууллагын үйл ажиллагаанд хөндлөнгөөс оролцсон, эсхүл уг зорилгоор санхүүгийн болон бусад дэмжлэг амалсан, үзүүлсэн;

1.2.ажил олгогчийн хяналт дор үйлдвэрчний эвлэл байгуулах, эвлэлдэн нэгдэхийг ажилтанд тулгасан;

1.3.ажилтныг үйлдвэрчний эвлэл байгуулсан, үйл ажиллагаанд нь оролцсон, гишүүнээр элссэнтэй нь холбогдуулан хөдөлмөр эрхлэлтийн нөхцөлийг нь дордуулсан;

1.4.ажилтны төлөөлөгчид хамтын хэлэлцээ хийхэд нь хөндлөнгөөс оролцсон, хязгаарласан, албадлага хэрэглэсэн;

1.5.хамтын хэлэлцээ хийх, хамтын гэрээ, хамтын хэлэлцээр байгуулахад шаардагдах мэдээлэл өгөхөөс татгалзсан;

1.6.ажилтны төлөөлөгчид санхүүгийн болон бусад дэмжлэг амлах, үзүүлэх замаар ажил олгогчийн хяналтад байлгахыг оролдсон бол хүнийг нэг зуун тавин нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг нэг мянга таван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

2.Ажилтан, ажилтны төлөөлөгч хуульд заасныг зөрчиж:

2.1.бусад ажилтныг ялгаварлан гадуурхахад хүргэж болзошгүй шаардлагыг ажил олгогчид тулгасан, ятгасан;

2.2.хамтын хэлэлцээ хийх болон хөдөлмөрийн маргааныг шийдвэрлэх нөхцөлтэйгээр ажил олгогчоос санхүүгийн болон бусад дэмжлэг шаардсан, авсан;

2.3.ажилтан, үйлдвэрчний эвлэлийн гишүүний эвлэлдэн нэгдэх, төлөөлөгчөө сонгох, хамтын үйл ажиллагаанд оролцох эрхээ эдлэх, үл эдлэхэд нь ажил олгогчоос санхүүгийн болон бусад дэмжлэг авах болзол тавьж хөндлөнгөөс оролцсон бол хүнийг нэг зуун тавин нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

3.Ажил олгогч хамтын хэлэлцээнд оролцож байгаа, эсхүл оролцсон үйлдвэрчний эвлэлийн ажилтан, сонгуультай, ажилтны төлөөлөгчид уг ажилтай нь холбогдуулж:

3.1.сахилгын шийтгэл ногдуулсан;

3.2.өөр ажилд шилжүүлсэн;

3.3.цалин хөлсийг бууруулсан;

3.4.хэлэлцээний явцад болон хэлэлцээ дууссанаас хойш нэг жилийн дотор аж ахуйн нэгж, байгууллага, түүний салбар татан буугдсан болон Хөдөлмөрийн тухай хуульд зааснаас бусад үндэслэлээр ажил олгогчийн санаачилгаар хөдөлмөр эрхлэлтийн харилцааг цуцалсан бол хүнийг нэг зуун тавин нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг нэг мянга таван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

4.Ажил олгогч ажилтантай хөдөлмөрийн гэрээг байгуулаагүй, эсхүл ажилтныг ажил үүргээ гүйцэтгэж эхэлснээс хойш ажлын 10 өдрийн дотор хөдөлмөрийн гэрээг

бичгээр нөхөн байгуулаагүй бол хүнийг нэг зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг нэг мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

5.Ажил олгогч хууль тогтоомж, хөдөлмөрийн гэрээний дагуу олговол зохих цалин хөлс, олговрыг олгоогүй, эсхүл хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр тогтоосон хугацаанд нь олгоогүй, эсхүл цалин хөлснөөс үндэслэлгүйгээр суутгал хийсэн бол учруулсан хохирол, нөхөн төлбөрийг гаргуулж хүнийг таван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг таван мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

6.Ажил олгогч насанд хүрээгүй хүнийг:

6.1.ажилд авахдаа болон ажиллуулах хугацаандаа 18 нас хүртэл нь зургаан сар тутам эрүүл мэндийн үзлэгт хамруулаагүй;

6.2.шөнийн цагаар ажиллуулсан;

6.3.илүү цагаар ажиллуулсан;

6.4.хуулиар зөвшөөрөгдсөнөөс бусад тохиолдолд албан томилолтоор ажиллуулсан;

6.5.уртын ээлжээр ажиллуулсан бол хүнийг нэг зуун тавин нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг нэг мянга таван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

7.Хуулиар зөвшөөрснөөс бусад тохиолдолд 15 нас хүрээгүй хүнээр хөдөлмөр эрхлүүлсэн бол хүнийг хоёр зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг хоёр мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

8.Жирэмсэн эмэгтэй, гурван нас хүрээгүй хүүхэдтэй, эсхүл 16 хүртэлх насны байнгын асаргаа шаардлагатай хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэдтэй ажилтан өөрөө зөвшөөрснөөс бусад тохиолдолд нийтээр амрах баярын болон долоо хоног бүрийн амралтын өдөр ажиллуулсан бол учруулсан хохирол, нөхөн төлбөрийг гаргуулж хүнийг хоёр зуун тавин нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг хоёр мянга таван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

9.Жирэмсэн эмэгтэй, гурван нас хүрээгүй хүүхэдтэй ажилтан өөрөө зөвшөөрөөгүй, насанд хүрээгүй ажилтан, Эмнэлэг хөдөлмөрийн магадлах комиссын шийдвэрээр шөнийн цагаар ажиллуулахыг хориглосон ажилтныг шөнийн цагаар ажиллуулсан бол хүнийг нэг зуун тавин нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг нэг мянга таван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

10.Хуульд заасны дагуу нийт ажлын байрны дөрвөн хувиас доошгүй орон тоонд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнийг ажиллуулах үүргээ биелүүлээгүй, эсхүл хуульд заасныг зөрчиж хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хөдөлмөр эрхлэлтийн харилцааг дуусгавар болгосон бол учруулсан хохирол, нөхөн төлбөрийг гаргуулж хүнийг нэг зуун тавин нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг нэг мянга таван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

11.Ажил хаялтад оролцсонтой нь холбогдуулан ажилтан, ажилтны төлөөлөгчид сахилгын шийтгэл ногдуулсан, өөр ажилд шилжүүлсэн, ажил олгогчийн

санаачилгаар хөдөлмөр эрхлэлтийн харилцааг цуцалсан бол хүнийг таван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг таван мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

12.Ажилтныг хуульд заасан илүү цагаар ажиллуулах хязгаарлалтыг зөрчиж илүү цагаар ажиллуулсан бол учруулсан хохирол, нөхөн төлбөрийг гаргуулж хүнийг нэг зуун тавин нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг нэг мянга таван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

13.Ажилтныг ажлын дараалсан хоёр өдрийн хоорондох тасралтгүй амралтын хугацаа нь 12 цагаас доош байхаар ажиллуулсан бол хүнийг нэг зуун тавин нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг нэг мянга таван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

14.Нийтээр амрах баярын болон долоо хоногийн амралтын өдөр ажилтан өөрөө зөвшөөрснөөс бусад тохиолдолд ажил олгогчийн санаачилгаар ажиллуулсан бол учруулсан хохирол, нөхөн төлбөрийг гаргуулж хүнийг нэг зуун тавин нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг нэг мянга таван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

15.Ажил олгогч хөдөлмөрийн дотоод журамд ажлын байран дахь бэлгийн дарамтаас урьдчилан сэргийлэх, гарсан гомдлыг шийдвэрлэх хэм хэмжээг тусгах үүргээ биелүүлээгүй бол хуулийн этгээдийг хоёр мянга таван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

16.Ажилд орох гэж байгаа хүн болон ажилтнаас мөнгө, эд зүйл, иргэний үнэмлэх, гадаад паспорт, боловсролын баримт бичиг, мэргэжлийн үнэмлэх, хөдлөх болон үл хөдлөх хөрөнгийн гэрчилгээ зэрэг хувийн баримт бичгийг шаардан авч барьцаалсан бол хүнийг хорин таван нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг хоёр зуун тавин нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.”

3 дугаар зүйл.Зөрчлийн тухай хуулийн 5.13 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн “торгох, эсхүл долоогоос гуч хоногийн хугацаагаар баривчлах шийтгэл оногдуулах” гэснийг хассугай.

4 дүгээр зүйл.Энэ хуулийг 2025 оны ... дугаар сарын ...-ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

ТАНИЛЦУУЛГА

Зөрчлийн тухай хуульд нэмэлт,
өөрчлөлт тухай хуулийн төсөл

Монгол Улсын Их Хурлаас 2017 баталсан Зөрчлийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулга нь 17 бүлэг, 255 зүйл, 1058 хэсэг, 908 заалттай бөгөөд тус хуулийн тусгай ангид нийт 2300 орчим үйлдлийг зөрчилд тооцож, зөрчил үйлдсэн хүн, хуулийн этгээдэд шийтгэл оногдуулах зохицуулалттай байна. Тус хуулийн төсөлд хүний эрх, эрх чөлөөг хангах дэвшилтэт зохицуулалтыг бий болгох, зүй ёсны хэрэгцээ шаардлагыг харгалзах, хүний эрх эрх чөлөөнд зөвхөн хуулиар хязгаарлалт тогтоох олон улсын хүний эрхийн гэрээ конвенц, Монгол Улсын Үндсэн хуулийн үзэл баримтлалыг баримтлан дараах өөрчлөлтийг тусган боловсрууллаа.

Түүнчлэн, НҮБ-ын Дур зоргоор саатуулах асуудал хариуцсан ажлын хэсгийн 2022 онд Монгол Улсад хийсэн айлчлалын дүгнэлтдээ 2017 онд батлагдсан Зөрчлийн тухай хуулийн дагуу хариуцлага хүлээлгэж байгаа үйл ажиллагаанд санаа зовниж байгаа болон хүний эрх чөлөөг хасах нь хамгийн эцсийн шатанд авах арга хэмжээ байх ёстой гэдгийг сануулсан байдаг. Иргэний болон улс төрийн эрхийн тухай олон улсын пактын 9 дүгээр зүйлд заасны дагуу хүний эрх чөлөөг хангах үүднээс баривчлах шийтгэл оногдуулж буй үйлдлүүдийн цар хүрээг Засгийн газар дахин нэг нягталж үзэх нь зүйтэй талаар зөвлөснийг мөн харгалзан үзлээ.

Ерөнхий ангийн хувьд:

Зөрчлийн тухай хуулийн 3.7 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт шүүх баривчлах шийтгэлийг энэ хуулийн тусгай ангид заасан тохиолдолд оногдуулах ба жирэмсэн эмэгтэй, арван дөрөв хүртэлх насны хүүхэдтэй ганц бие эцэг, эх, хөдөлмөрийн чадвараа бүрэн алдсан хүн, баривчлах шийтгэл эдлүүлэхэд саад болохуйц өвчтэй хүнд оногдуулахгүй байхаар заасан.

Хуулийн төсөлд тусгасанаар дээр дурдсан хүнээс гадна 0-3 насны хүүхэдтэй эх, хүнд өвчтэй хүнийг асран хамгаалж байгаа хүнийг нэмж тусган, арван дөрөв хүртэлх насны хүүхэдтэй ганц бие эцэг, эх гэснийг арван зургаа хүртэлх насны хүүхэдтэй өрх толгойлсон эцэг, эх гэж өөрчлөн тусгалаа. Түүнчлэн хүндэтгэн үзэх бусад шалтгаантай хүн гэж мөн нэмж, энэхүү байдлыг шүүхээс тогтоох байдлаар шийдвэрлэхээр тусгасан болно.

Ийнхүү баривчлах шийтгэлийг оногдуулахгүй байх этгээдийн хүрээ хязгаарыг иргэдийн зүй ёсны хэрэгцээ шаардлагад нийцүүлэн харьцангуй өргөжүүлэн тусгалаа.

Тусгай ангийн хувьд:

“Монгол Улс дахь гэмт хэргийн цагаан ном 2022”-т тусгаснаар Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хууль зөрчсөн зөрчил 10095 бүртгэгдсэн нь 2017 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдрөөс 2021 оны 05 дугаар сарын 30-ны өдрийг хүртэлх хугацаанд прокурорын байгууллагад бүртгэгдсэн зөрчлийн дундаж үзүүлэлтэй харьцуулахад 2022 онд нийт зөрчилд эзлэх хувь өссөн үзүүлэлттэй байна. Ийнхүү 2022 онд бүртгэгдсэн 10095 зөрчилд нийт 395 хүнийг 8195 баривчилсан байна. Өөрөөр хэлбэл тус зөрчлийн 80 хувьд нь баривчлах шийтгэл оногдуулсан байна.

Гэр бүлийн хамаарал бүхий харилцаатай хүнийг зодсон, хүсэл зоригийнх нь эсрэг тодорхой үйлдэл хийх, хийхгүй байхыг албадсан, бусадтай харилцахыг хязгаарласан, хуваарьт болон дундын эд хөрөнгөө эзэмших, ашиглах, захиран зарцуулах эрхэд халдсан үйлдлүүдэд баривчлах шийтгэл оногдуулах зохицуулалт үйлчилж байна. Гэтэл хууль хүчин төгөлдөр үйлчлэх хугацаанд тус гэр бүлийн хүчирхийллийн зөрчил нийт бүртгэгдсэн зөрчлийн эхний 5 зөрчилд байнга бүртгэгдэж ирсэн бөгөөд ийнхүү гэр бүлийн хувьд нэгийг баривчлах шийтгэл ирсэн нь энэ төрлийн шийтгэл оновчтой, үр дүнтэй биш гэдэг нь нотлогдож байна.

Харин гэр бүлийн зөрчлийг анх удаа үйлдэж байгаа, эсхүл гэр бүлийн маргаанаас үүдэн гарсан зөрчилд юуны түрүүнд баривчлах шийтгэл оногдуулахгүйгээр уян хатан зохицуулалтыг бий болгох, албан сургалтад хамруулах, нөлөөллийн арга хэмжээ авах, ажил хөдөлмөр эрхлэх боломж олгох нь үр дүнтэй байж болох тул харин гэр бүлийн хамаарал бүхий харилцаатай хүнийг зодсон буюу биед нь халдсан үйлдэлд баривчлах шийтгэл оногдуулахаар өөрчлөн тусгалаа. Энэ талаар эрх бүхий байгууллагын судалгаа, дүгнэлт, гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас санал ирүүлснийг үндэслэсэн болно.

Мөн гамшиг, аюулт үзэгдэл, осол, аюулын үед эрх бүхий байгууллагаас тогтоосон хорио цээр, хөдөлгөөний хязгаарлалт, тэдгээрийн дэглэм зөрчсөн, эсхүл саад учруулсан зөрчил оногдуулах баривчлах шийтгэлийг хасаж боловсруулав.

Түүнчлэн, Улсын Их Хурлаас 2021 онд Хөдөлмөрийн тухай хууль, Гадаадаас ажиллах хүч авах, ажиллах хүч гадаадад гаргах тухай хуулийн шинэчилсэн найруулга буюу Ажиллах хүчний шилжилт хөдөлгөөний тухай хуулийг баталсан боловч тус хуультай холбогдуулан зөрчилд тооцох үйлдэл, түүнд оногдуулах шийтгэлийг Зөрчлийн тухай хуульд шинэчлэн тусгаж батлаагүй байна. Иймд Хөдөлмөрийн тухай хууль зөрчих, Ажиллах хүчний шилжилт хөдөлгөөний тухай хууль зөрчих гэсэн зүйлүүдийг өөрчлөн найруулсан болно.

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2025 оны ... дугаар
сарын ... -ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ЗӨРЧИЛ ШАЛГАН ШИЙДВЭРЛЭХ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуульд доор дурдсан агуулгатай дараах хэсэг нэмсүгэй:

1/2.2 дугаар зүйлийн 8, 9 дэх хэсэг:

“8.Зөрчил шалган шийдвэрлэх, хяналт тавих байгууллагуудын үйл ажиллагааны уялдаа холбоог хангах, харилцан мэдээлэл солилцох зорилго бүхий зөрчлийн бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн сантай байна.

9.Зөрчлийн бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн санд мэдээлэл нийлүүлэх, солилцох, ашиглах, мэдээлэлтэй танилцах журмыг энэ хуульд нийцүүлэн Улсын ерөнхий прокурор, хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн хамтран батална.”

2/7.5 дугаар зүйлийн 12 дахь хэсэг:

“12.Зөрчил үйлдсэн хүн, хуулийн этгээдийн эрх зүйн байдлыг дээрдүүлсэн хууль хүчин төгөлдөр болохоос өмнө шийтгэл оногдуулах, албадлагын арга хэмжээ хэрэглэх тухай шийдвэрийг гүйцэтгээгүй байгаа тохиолдолд Зөрчлийн тухай хуулийн 1.4 дүгээр зүйлийн 4 дэх хэсэгт заасан хууль буцаан хэрэглэх үндэслэл тогтоогдвол энэ хуулийн 7.2 дугаар зүйлийн 8 дахь хэсэгт заасны дагуу прокурор дүгнэлт бичиж, шүүхэд хүргүүлнэ.”

2 дугаар зүйл.Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 1.8 дугаар зүйлийн 6.8 дахь заалтын “15.2 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг,” гэсний дараа “15.4” гэж, мөн заалтын “15.24 дүгээр зүйлийн 3 дахь хэсэг,” гэсний дараа “15.29 дүгээр зүйл,” гэж, мөн зүйлийн 6.11 дэх заалтын “7.14 дүгээр зүйлийн 2.1, 3.2 дахь заалт,” гэсний дараа “7.18 дугаар зүйлийн 2.2 дахь заалт,” гэж, мөн зүйлийн 6.12 дахь заалтын “7.16 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэг,” гэсний дараа “7.18 дугаар зүйлийн 4.1, 4.2 дахь заалт,” гэж, мөн зүйлийн 6.13 дахь заалтын “Зөрчлийн тухай хуулийн” гэсний дараа “11.2 дугаар зүйл,” гэж, мөн заалтын “15.2 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг,” гэсний дараа “15.4,” гэж, мөн зүйлийн 6.17 дахь заалтын “7.9 дүгээр зүйлийн 9 дэх хэсэг,” гэсний дараа “11.2 дугаар зүйл,” гэж, мөн зүйлийн 6.18 дахь заалтын “10.11,” гэсний дараа “11.2,” гэж, мөн зүйлийн 6.19 дэх заалтын “11.35 дугаар зүйл,” гэсний дараа “15.2 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг,” гэж, мөн зүйлийн 6.21 дэх заалтын “9.10 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэг,” гэсний дараа “11.2 дугаар зүйл,” гэж, мөн зүйлийн 6.25 дахь заалтын “Зөрчлийн тухай хуулийн” гэсний дараа “11.2,” гэж, мөн зүйлийн 6.55 дахь заалтын “Зөрчлийн тухай хуулийн” гэсний дараа “7.11 дүгээр зүйлийн 3 дахь хэсэг,” гэж, мөн зүйлийн 6.57 дахь заалтын “6.6 дугаар зүйлийн 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12” гэсний дараа “, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30”

гэж, мөн зүйлийн 7 дахь хэсгийн “6.26 дугаар зүйл,” гэсний дараа “7.18 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг,” гэж, 7.4 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн “мэдээлэх” гэсний ард “, тээврийн хэрэгслийг саатуулах, тусгай талбайд хүргэх” гэж, 9.1 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн “6.26 дугаар зүйл” гэсний дараа “, 7.18 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг,” гэж тус тус нэмсүгэй.

3 дугаар зүйл.Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн дараах хэсгийг доор дурдсан агуулгаар өөрчлөн найруулсугай:

1/5.2 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэг:

“4.Энэ зүйлийн 1.2, 1.3, 1.4 дэх заалтад заасан үндэслэлээр хүнийг саатуулсан бол прокурорт даруй мэдэгдэнэ.”

2/6.6 дугаар зүйлийн 1, 2 дахь хэсэг:

“1.Зөрчил үйлдэгдсэн нь ил тодорхой, зөрчил, учирсан хохирлыг нотлох талаар зөрчлийн хэрэг бүртгэлт явуулах шаардлагагүй, эсхүл стандартаар баталгаажсан хэмжилт-хяналтын төхөөрөмжөөр нотлогдсон бол эрх бүхий албан тушаалтан зөрчлийг газар дээр нь шалган шийдвэрлэнэ.

2.Зөрчил үйлдэгдсэн нь тодорхой, холбогдогч зөрчил үйлдсэнээ сайн дураараа хүлээн зөвшөөрсөн боловч учруулсан хохирлыг нотлох баримтаар тогтоох шаардлагатай бол эрх бүхий албан тушаалтан зөрчлийг хялбаршуулсан журмаар шалган шийдвэрлэнэ.”

3/7.2 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг:

“1.Зөрчил үйлдсэн хүн, хуулийн этгээдэд шийтгэл оногдуулах шийдвэр нь шийтгэлийн хуудас хэлбэртэй байна. Шийтгэлийн хуудас нь цахим хэлбэртэй байж болно.”

4 дүгээр зүйл.Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 1.8 дугаар зүйлийн 6.7 дахь заалтын “5.18 дугаар зүйл,” гэснийг “5.18, 11.2 дугаар зүйл,” гэж, мөн зүйлийн 6.8 дахь заалтын “7.6 дугаар зүйлийн 9 дэх хэсэг, 7.15 дугаар зүйлийн 8 дахь хэсэг,” гэснийг “7.1 дүгээр зүйлийн 1, 2, 3 дахь хэсэг, 7.6 дугаар зүйл, 7.7 дугаар зүйлийн 1, 2, 4 дэх хэсэг, 7.9 дүгээр зүйл, 7.10 дугаар зүйлийн 1, 2, 3, 4, 5, 6,7 дахь хэсэг, 7.11, 7.12, 7.15, 7.17 дугаар зүйл,” гэж, мөн зүйлийн 6.14 дэх заалтын “10.18 дугаар зүйл,” гэснийг “10.18, 11.2 дугаар зүйл,” гэж, мөн зүйлийн 6.16 дахь заалтын “10.27 дугаар зүйл,” гэснийг “10.27,11.2 дугаар зүйл,” гэж, мөн зүйлийн 6.20 дахь заалтын “10.20 дугаар зүйл, 11.2 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг,” гэснийг “10. 20, 11.2 дугаар зүйл,” гэж, мөн зүйлийн 6.22 дахь заалтын “11.1 дүгээр зүйл,” гэснийг “10.30, 11.1, 11.2 дугаар зүйл,” гэж, мөн зүйлийн 6.26 дахь заалтын “10.23 дугаар зүйл,” гэснийг “10.23, 11.2 дугаар зүйл,” гэж, мөн зүйлийн 6.37 дахь заалтын “7.16 дугаар зүйлийн 1, 2 дахь хэсэг, 7.17,” гэснийг “7.16 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг, 7.17 дугаар зүйл, 7.18 дугаар зүйлийн 2, 3 дахь хэсэг, 4.3 дахь заалт,” гэж, мөн зүйлийн 6.43 дахь заалтын “13.4 дүгээр зүйлийн 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12 дахь хэсэг,” гэснийг “13.4 дүгээр зүйлийн 1, 2, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 12 дахь хэсэг,” гэж, мөн зүйлийн 6.48 дахь заалтын “7.8,” гэснийг “7.8 дугаар зүйл, 7.18 дугаар зүйлийн 2, 3 дахь хэсэг, 4.3 дахь заалт,” гэж, мөн зүйлийн 6.50 дахь заалтын “14.13 дугаар зүйл,” гэснийг “14.13, 14.15 дугаар зүйл,” гэж, мөн зүйлийн 6.52 дахь заалтын “10.15 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсэг,” гэснийг “10.15 дугаар зүйлийн 1, 2, 3 дахь хэсэг,” гэж, мөн зүйлийн 6.53 дахь

заалтын “10.15,” гэснийг “10.15 дугаар зүйлийн 1, 2, 4, 5 дахь хэсэг,” гэж, 2.3 дугаар зүйлийн 1.2 дахь заалтын “прокурорын нэгдсэн бүртгэлд бүртгүүлэх;” гэснийг “зөрчлийн бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн санд бүртгэх;” 6.1 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн “прокурорын нэгдсэн бүртгэлд” гэснийг “зөрчлийн бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн санд” гэж, 6.1 дүгээр зүйлийн 3 дахь хэсэг, 6.10 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн “прокурорын нэгдсэн бүртгэлд бүртгүүлнэ.” гэснийг “зөрчлийн бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн санд бүртгэнэ.” гэж, 6.4 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн “прокурорын нэгдсэн бүртгэлд даруй бүртгүүлнэ.” гэснийг “зөрчлийн бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн санд даруй бүртгэнэ.” гэж, 6.5 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн “прокурорын нэгдсэн бүртгэлд даруй бүртгүүлж, ” гэснийг “ зөрчлийн бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн санд даруй бүртгэж,” гэж, 6.6 дугаар зүйлийн 7 дахь хэсгийн “энэ хуулийн 7.6 дугаар зүйлд” гэснийг “энэ хуулийн 7.7 дугаар зүйлд” гэж, 6.7 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн “6.6 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт” гэснийг “6.6 дугаар зүйлийн 1, 2 дахь хэсэгт” гэж, 7.1 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсгийн “3.8 дугаар зүйлийн” гэснийг “3.10 дугаар зүйлийн” гэж, 8.1 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн “7.6 дугаар зүйлийн” гэснийг “7.7 дугаар зүйлийн” гэж тус тус өөрчилсүгэй.

5 дугаар зүйл.Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 1.8 дугаар зүйлийн 6.11 дэх заалтын “6.13 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг,” гэснийг, мөн зүйлийн 6.27 дахь заалтын “7.16 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг,” гэснийг, мөн зүйлийн 6.55, 6.58, 6.60 дахь заалтын “10.14, 10.29,” гэснийг тус тус хассугай.

6 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2025 оны ... дугаар сарын ...-ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

ТАНИЛЦУУЛГА

Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай
хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах
тухай хуулийн төсөл

Монгол Улсын Их Хурлаас Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийг 2017 оны 05 дугаар сарын 18-ны өдөр баталж, 2017 оны 7 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр үйлчилж байна.

Хууль хэрэгжиж эхэлснээр 30 гаруй эрх бүхий байгууллагын 10 мянга орчим эрх бүхий албан тушаалтан зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагааг явуулж эхэлсэн. Өнөөдрийн байдлаар 65 чиг үүргийн 13 мянга орчим эрх бүхий албан тушаалтан нэг жилд дунджаар 3 сая орчим зөрчлийг шалган шийдвэрлэж байна.

Улсын Их Хурлын Хууль зүйн байнгын хорооны 2019 оны “Гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хууль баталсантай холбогдуулан авах зарим арга хэмжээний тухай” 07 дугаар тогтоолын хэрэгжилтийг хангах, төрийн үйл ажиллагаан дахь цахим шилжилтийг дэмжих, зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагааг цахим хэлбэрээр явуулж болох нөхцөлийг бүрдүүлэх зорилгоор “Зөрчлийн бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн сан”-ын үйл ажиллагааны эрх зүйн орчинг бий болгохоор тусгалаа.

2022 онд “Зөрчлийн бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн систем”-ийн туршилтын ажлыг 2022 оны 11 дүгээр сарын 02-ны өдрөөс эхлүүлж, 2023 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс албан ёсоор ашиглалтад оруулж, хэрэглээнд нэвтрүүлэх талаар Засгийн газрын хуралдааны тэмдэглэл гарч хэрэгжиж эхлээд байна. Үүнтэй холбогдуулан зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагааны шуурхай байдлыг хангах, цахимын багц хуулийг хэрэгжилтийг дэмжих хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны оролцогч болон шүүх, прокурор, эрх бүхий албан тушаалтнуудад бий болдог хүндрэл, чирэгдлийг багасгах, цахим үйл ажиллагааг нэвтрүүлэх, цахим хэлбэрээр зөрчлийн хэргийг бүртгэх, дугаар олгох, шалгах, хянан шийдвэрлэх талаар зохицуулалт тусгалаа. Энэ нь тухайн зөрчлийг орон зайнаас үл хамааран, шуурхай, зөрчил шалгах бүхий л зардлыг хэмнэсэн нөхцөл боломжийг бүрдүүлсэн.

Түүнчлэн, шийтгэл оногдуулсан шийдвэр, шийтгэлээс чөлөөлөх шийдвэрийн хуудсыг цахим хэлбэрээр хүргүүлж, оногдуулж байх зэрэг хууль зүйн үндэслэлүүд, хуулийг хэрэглэдэг болон хэрэгжүүлж ажилладаг эрх бүхий байгууллагуудаас ирүүлсэн санал, практик шаардлагын дагуу зарим төрлийн хэргийн харьяалалд бий болсон алдааг засахаар боловсрууллаа.

Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 6.6 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийг "зөрчил үйлдэгдсэн нь ил тодорхой, зөрчил, учирсан хохирлыг нотлох талаар зөрчлийн хэрэг бүртгэлт явуулах шаардлагагүй, эсхүл зөрчил үйлдсэн болох нь стандартаар баталгаажсан хэмжилт-хяналтын төхөөрөмжөөр нотлогдсон бол" эрх бүхий албан тушаалтан зөрчлийн хэрэг бүртгэлтийн ажиллагаа явуулахгүйгээр зөрчлийг шууд газар дээр нь шалган шийдвэрлэдэг.

Харин зөрчил үйлдэгдсэн нь тодорхой, холбогдогч зөрчил үйлдсэнээ сайн дураараа хүлээн зөвшөөрсөн боловч учруулсан хохирлыг нотлох баримтаар тогтоох шаардлагатай үед зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагаа явуулж, нотлох баримтыг цуглуулж, зөрчлийг хялбаршуулсан журмаар шийдвэрлэж байна. Иймд

хуульд дээрх зохицуулалтуудыг тус тусад нь зааглаж, процесс ажиллагааг тусгах нь хууль хэрэглээний нэгдсэн байдлыг хангах, хүний эрхийн зөрчил үүсэхээс сэргийлэх чухал заалт болно.

Цагдаагийн ерөнхий газрын Экологийн цагдаагийн алба 2020 онд “Хүрээлэн байгаа орчныг хамгаалах, энэ төрлийн гэмт хэрэг зөрчилтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх, байгаль экологид учрах хохирлыг бууруулах, нэгдсэн бодлого хэрэгжүүлэх” чиг үүрэгтэйгээр байгуулагдсан боловч тухайн чиг үүрэгт хамаарах Зөрчлийн тухай хуулийн 7 дугаар бүлэг буюу “Байгаль, орчин, амьтан ургамлыг хамгаалах журмын эсрэг зөрчил”-д заасан зарим зөрчлүүдийг шалгах харьяалал Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуульд тусгаагүйгээс хүлээн авсан зөрчлийн талаарх гомдол, мэдээлэл болон илрүүлсэн зөрчлийг шалгахгүй, харьяалах байгууллагад шилжүүлэн ажиллаж байна.

Иймд Зөрчлийн тухай хуулийн 7.1 дүгээр зүйл (Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хууль зөрчих)-ийн 1, 2, 3 дахь хэсэг, 7.6 дугаар зүйл (Амьтны тухай хууль зөрчих), 7.7 дугаар зүйл (Байгалийн ургамлын тухай хууль зөрчих/-ийн 1, 2, 4 дэх хэсэг, 7.9 дүгээр зүйл /Ойн тухай хууль зөрчих), 7.10 дугаар зүйл (Газрын хэвлийн тухай хууль зөрчих)-ийн 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 дахь хэсэг, 7.11 (Ашигт малтмалын тухай хууль зөрчих), 7.12 (Түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын тухай хууль зөрчих), 7.15 (Усны тухай хууль зөрчих), 7.17 (Тусгай хамгаалалттай газар нутагт хориглосон үйл ажиллагаа явуулах) дугаар зүйлд заасан зөрчлийг дагнасан албанд харьяалан шалгахаар нэмж тусгалаа. Ингэснээр зөрчлийг цаг алдалгүй шалгаж шийдвэрлэх, учирсан хохирлыг нөхөн төлүүлэх зэрэг ажиллагаа шуурхай явагдах нөхцөл бүрдэх юм.

Түүнчлэн, Зөрчлийн тухай хуульд заасан шүүгчийн хараат бус байдалд нөлөөлөхийг оролцох зөрчлийн хэрэг бүртгэлт хийх харьяалал тодорхойгүйгээс тус хэргийн хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд учирч байгаа хүндрэлийг арилгахаар цагдаагийн албан хаагчийн харьяалалд нэмж тусгасан болно.

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2025 оны ... дугаар
сарын ... -ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ЗӨРЧИЛ ШАЛГАН ШИЙДВЭРЛЭХ ТУХАЙ ХУУЛИЙГ
ДАГАЖ МӨРДӨХ ЖУРМЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД
ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 1 дүгээр зүйлийг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

“1 дүгээр зүйл.2017 оны 7 дугаар сарын 01-ний өдрөөс өмнө зөрчил үйлдсэн хүн, хуулийн этгээдэд оногдуулсан гүйцэтгээгүй байгаа шийтгэлийг хүчингүй болсонд тооцно.”

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2025 оны ... дугаар сарын ...-ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

ТАНИЛЦУУЛГА

Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай
хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай
хуульд өөрчлөлт оруулах тухай

Монгол Улсын Их Хурлаас Зөрчлийн тухай, Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хууль баталсантай холбогдуулан Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийг 2027 оны 05 дугаар сарын 18 ны өдөр баталж, 2027 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөж байна.

Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 1 дүгээр зүйлд 2017 оны 7 дугаар сарын 01-ний өдрөөс өмнө зөрчил үйлдсэн хүн, хуулийн этгээдэд оногдуулсан шийтгэл хэвээр үйлчлэхээр заасан.

2017 оны 7 дугаар сарын 01-ний өдрийг хүртэлх хугацаанд Цагдаагийн байгууллагын алба хаагчийн бэлэн бус хэлбэрээр оногдуулсан 354,099 зөрчлийн торгох шийтгэлийн биелэлт хариуцах үүрэг бүхий эрх бүхий албан тушаалтны үйл ажиллагаанаас хамаарч өнөөдрийг хүртэл биелэгдээгүй байна.

Биелэлт хангагдаагүй шийдвэрийн 2445 нь 2017 оны 7 дугаар сарын 01-ний өдрөөс хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж эхэлсэн Зөрчлийн тухай хуулиар зөрчилд тооцохгүй болсон /Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хуулийн 54 дүгээр зүйлийн 54.1 дэх хэсэгт заасан/, 449 шийдвэр шийтгэл, албадлагын арга хэмжээг хөнгөрүүлсэн /Жолоочийн даатгалын тухай хуулийн 28 дугаар зүйлийн 28.1.1 дэх хэсэгт заасан/ зөрчил байна. Мөн Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хуулийн 46 зүйл, заалтаар хүн, хуулийн этгээдийн зөрчилд оногдуулсан 291,911 шийдвэрийн 75,764 буюу 26.0 хувьд оногдуулах шийтгэлийг Зөрчлийн тухай хуулиар 2.000-190.000 төгрөгөөр хөнгөрүүлж, эрх зүйн байдлыг дээрдүүлсэн байна.

2021 оны "Өршөөл үзүүлэх тухай" хуульд 2017 оны 7 дугаар сарын 01-ний өдрөөс өмнө 2002 оны Эрүүгийн хуульд заасан гэмт хэрэг үйлдсэн хүн, хуулийн этгээдийг эрүүгийн хариуцлагаас чөлөөсөн атал уг цаг хугацаанд зөрчил үйлдэж шийтгэл оногдуулсан хүн, хуулийн этгээдийг хамааруулаагүй нь Монгол улсын үндсэн хуулиар хамгаалагдсан "Монгол Улсад хууль ёсоор оршин суугаа хүн бүр хууль, шүүхийн өмнө эрх тэгш байна" гэх эрх ашиг зөрчигдсөн гэж үзэхээр байна.

Иймд Зөрчлийн тухай хуулиар зөрчилд тооцохгүй болсон, оногдуулах шийтгэл, албадлагын арга хэмжээг хөнгөрүүлсэн, зөрчил үйлдсэн хүн, хуулийн этгээдийн эрх зүйн эрх зүйн байдал нь дээрдсэн хуулийг буцаан хэрэглэх, зохицуулалтын хүрээнд хуулийн хийдэл, зөрчлийг арилгаж, хүний эрхийг сэргээх зорилгоор Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсрууллаа.

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2025 оны ... дугаар
сарын ... -ны өдөр

Улаанбаатар
хот

МОНГОЛ УЛСЫН ИРГЭН ГАДААДАД ХУВИЙН ХЭРГЭЭР ЗОРЧИХ, ЦАГААЧЛАХ ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Монгол Улсын иргэн гадаадад хувийн хэргээр зорчих, цагаачлах тухай хуулийн дараах зүйлийг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

1/5 дугаар зүйл:

“5 дугаар зүйл. Гадаадад зорчих эрхийг түдгэлзүүлэх

1. Монгол Улсын иргэний гадаадад зорчих эрхийг дараахь үндэслэлээр доор дурдсан хугацаагаар түдгэлзүүлнэ:

1/эрүүгийн хэрэг үүсгэж яллагдагчаар татах тогтоол үйлдсэн өдрөөс эхлэн уг тогтоолыг хүчингүй болгох, эсхүл хэргийг хэрэгсэхгүй болгох хүртэл;

2/ял шийтгүүлсэн бол уг ялыг эдэлж дуустал, эсхүл ялаас чөлөөлөх тухай шийдвэр гарах хүртэл;

3/ял оногдуулахгүйгээр тэнссэн, хорих ял оногдуулсан шүүхийн шийтгэх тогтоол биелүүлэхийг хойшлуулсан, эрх хязгаарлах албадлагын арга хэмжээ авсан бол уг хугацаа дуусах, эсхүл шүүхээс уг албадлагын арга хэмжээг хүчингүй болгох хүртэл;

4/төрийн нууцтай танилцах эрх олгогдсон иргэн, тусгай нөхцөлөөр танилцсан болон нууц хамгаалах чиг үүрэг бүхий болон түүнийг шууд хариуцаж байгаа албан тушаалтан цагаачлах хүсэлт гаргасан бол уг ажлаас халагдсан, эсхүл чөлөөлөгдсөн өдрөөс хойш гурван жилийн дотор;

5/Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай¹, Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай², Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай³ хуульд заасны дагуу гадаадад зорчих эрхийг түдгэлзүүлсэн шүүх, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын шийдвэрт заасан хугацаагаар.

2. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт зааснаас бусад үндэслэлээр Монгол Улсын иргэний гадаадад зорчих, цагаачлах эрхийг хязгаарлахыг хориглоно.

¹ Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2017 оны 23 дугаарт нийтлэгдсэн.

² Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2017 оны 24 дугаарт нийтлэгдсэн.

³ Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2017 оны 24 дугаарт нийтлэгдсэн.

3.Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт зааснаар Монгол Улсын иргэний гадаадад зорчих эрхийг түдгэлзүүлэх үндэслэл байгаа эсэхэд шүүх, прокурор, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага, улсын хилээр нэвтрэх үед хилийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага хяналт тавина.

4.Улсын хил хамгаалах байгууллага нь Монгол Улсын иргэний хил нэвтрэлт, улсын хилээр гарах эрхийг түдгэлзүүлсэн иргэний мэдээллийн нэгдсэн санг эрхлэн хөтөлнө.

5.Монгол Улсын иргэний гадаадад зорчих эрхийг түдгэлзүүлэх эрх бүхий байгууллага нь тухайн иргэний гадаадад зорчих эрхийг түдгэлзүүлсэн, сунгасан, хүчингүй болгосон талаарх мэдээллийг Монгол Улсын хил хамгаалах байгууллагад даруй мэдээлнэ.

6.Энэ зүйлийн 5 дахь хэсэгт заасан мэдээллийг улсын хил хамгаалах байгууллагад мэдээлээгүйгээс үүсэх үр дагаврыг тухайн байгууллага, албан тушаалтан хариуцна.

7.Гадаад улсад гамшиг, аюулт үзэгдэл болон аюул, онц болон дайны байдал бий болсны улмаас хүний амь нас, эрүүл мэнд, эд хөрөнгөнд аюул учирч болзошгүй нөхцөл буй болсон бол Засгийн газар тухайн улсад зорчих, цагаачлах иргэдэд энэ тухай урьдчилан мэдээлэх арга хэмжээ авах үүрэгтэй.”

2/7 дугаар зүйл:

“7 дугаар зүйл.Хүүхэд, эсхүл эрх зүйн чадамжгүйд тооцогдсон иргэн гадаадад зорчих

1.Хүүхэд, эсхүл эрх зүйн чадамжгүйд тооцогдсон иргэн гадаадад зорчихдоо эцэг, эх буюу хууль ёсны асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн хамт явна.

2.Хүүхэд, эсхүл эрх зүйн чадамжгүйд тооцогдсон иргэн эцэг, эх буюу хууль ёсны асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчээс өөр хүний хамт гадаадад зорчих тохиолдолд энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан этгээдээс насанд хүрээгүй, эсхүл эрх зүйн чадамжгүйд тооцогдсон иргэний хамт гадаад улсад зорчих этгээдэд олгосон итгэмжлэлийг үндэслэн улсын хилээр нэвтрүүлнэ. Итгэмжлэлийг эцэг, эх хамтран олгох бөгөөд эцэг эх нь гадаад улсад байгаа бол Гадаад харилцааны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагаар дамжуулан итгэмжлэлийг ирүүлнэ.

3.Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан этгээд улсын хилээр хамт нэвтэрсэн насанд хүрээгүй иргэнийг гадаад улсад үлдээсэн тохиолдолд түүнийг асран хамгаалалтад авч үлдсэн хүний талаарх мэдээлэл, тайлбар, нотлох баримтыг улсын хил хамгаалах байгууллагад гаргаж өгнө.

4.Энэ зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасан байгууллага хүүхдийг гадаад улсад үлдээсэн шалтгааныг тодруулж, шаардлагатай гэж үзвэл тухайн асуудлыг цагдаагийн байгууллагад шалгуулахаар шилжүүлнэ.

5.Хүүхдийг хил нэвтрэх эрхийн баримт бичиг, энэ зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан итгэмжлэлээс гадна дараах баримт бичгийг үндэслэн улсын хилээр нэвтрүүлнэ:

5.1.эцэг, эхийн хэн нэгээр овоглоогүй бол гэр бүлийн гишүүний хамт зорчих үед хүүхдийн төрсний гэрчилгээ, түүнийг орлох баримт бичиг;

5.2.хууль ёсны асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийг тогтоосон тухай сум, дүүргийн Засаг даргын захирамж, шүүхийн шийдвэр;

5.3.олон улсын уралдаан, тэмцээн, урлаг соёлын арга хэмжээ, сурагч, оюутан солилцоогоор сургалтад хүүхэд оролцуулж байгаа сургууль, спорт клуб, урлаг соёлын байгууллагын тухайн нутаг дэвсгэрийн харьяалах цагдаагийн байгууллагын зөвшөөрөл.

6.Хил хамгаалах байгууллага Хүн худалдаалахтай тэмцэх тухай хуулийн 5.8-д заасан чиг үүргийг хэрэгжүүлэн, энэ зүйлийн 5 дахь хэсэгт заасан баримт бичиггүй, аяллын зорилго, хүлээн авагч тодорхойгүй тохиолдолд хүүхдийг улсын хил нэвтрүүлэхгүй буцаан, цагдаагийн байгууллагад мэдэгдэж, мэдээллийн санд бүртгэн, судалгааг сар бүр хүүхдийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад хүргүүлнэ.”

2 дугаар зүйл.Монгол Улсын иргэн гадаадад хувийн хэргээр зорчих, цагаачлах тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийг хүчингүй болгосугай.

3 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2025 оны ... дугаар сарын ...-ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

ТАНИЛЦУУЛГА

Монгол Улсын иргэн гадаадад хувийн
хэргээр зорчих, цагаачлах тухай
хуульд өөрчлөлт оруулах тухай
хуулийн төсөл

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арванзургадугаар зүйлийн 18 дахь хэсэгт “Монгол Улсын иргэн нь улсынхаа нутаг дэвсгэрт чөлөөтэй зорчих, түр буюу байнга оршин суух газраа сонгох, гадаадад явах, оршин суух, эх орондоо буцаж ирэх эрхтэй. Гадаадад явах, оршин суух эрхийг үндэсний болон хүн амын аюулгүй байдлыг хангах, нийгмийн хэв журмыг хамгаалахын тулд зөвхөн хуулиар хязгаарлаж болно.” гэж заасан.

1994 онд баталсан Монгол Улсын иргэн гадаадад зорчих, цагаачлах эрхийг түдгэлзүүлэх буюу хилийн хоригтой холбоотой асуудлыг хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа тус хуульд үндэслэл, хугацааг тусгасан боловч хилийн хоригийн талаарх мэдээллийг бүрдүүлэхэд эрх бүхий байгууллагуудын олон тусдаа шийдвэрээр баталсан журмууд хэрэгждэг, нэгдсэн бүртгэл байхгүй тул уг үйл ажиллагааг боловсронгуй болгох, мэдээллийн нэгдсэн сан байгуулах, харилцан мэдээлэл солилцох зохицуулалтыг бий болгох шаардлага байсаар байна.

Иймээс хуульд тусгасан Монгол Улсын иргэний Монгол Улсын хилээр гарах эрхийг түдгэлдүүлэх үндэслэлийг хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хууль тогтоомжид нийцүүлэн өөрчлөн найрууллаа. Ингэхдээ хуурамч, бусдын паспорт, баримт бичиг ашигласан, эсхүл 2 буюу түүнээс дээш удаа өөрийн буруугаас гадаад паспортаа гэмтээсэн, хаяж үрэгдүүлсэн этгээдийг эрх бүхий байгууллагын шийдвэрээр 2 жил хүртэл хугацаагаар Монгол Улсын хилээр гарахыг түдгэлзүүлэх зохицуулалт үйлчилж ирснийг хасах боловсрууллаа. Үүнтэй холбогдуулан Монгол Улсын иргэн гадаадад зорчих, цагаачлах эрхийг түдгэлзүүлэх үндэслэл байгаа эсэхэд нийслэлд улсын бүртгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага, орон нутагт цагдаагийн байгууллага хяналт тавих зохицуулалт мөн шаардлагагүй гэж үзсэн болно.

“Улсын хилээр нэвтэрсэн зорчигч, тээврийн хэрэгслийн мэдээллийн нэгдсэн сан”-д Шүүх, Цагдаа, Тагнуул, Авлигатай тэмцэх газар, Цагдаагийн ерөнхий газрын харьяа Интерполын Үндэсний төв товчоо зэрэг байгууллагаас 2014 оноос хойш Монгол Улсын болон гадаадын иргэн (харьяалалгүй хүн) 675 иргэнийг улсын хилээр нэвтэрсэн тохиолдолд мэдэгдэх тайлбартайгаар “хоригтой иргэн” цэсэд бүртгэн, холбогдох байгууллагуудад мэдээ мэдээлэл солилцон ажиллаж байна.

Хил хамгаалах байгууллага нь Монгол Улсын хилийн тухай хуулийн 17.6-д “Улсын хил хамгаалах байгууллага нь зорчигчийн улсын хил нэвтрэх эрхийн баримт бичигт тэмдэглэл хийж, улсын хил нэвтэрсэн зорчигч, тээврийн хэрэгслийн бүртгэлийг хөтөлж, нэгдсэн сан байгуулна”, 17.7-д “Эрх бүхий байгууллагаас зорчигчийг улсын хилээр үл нэвтрүүлэх, саатуулах талаар улсын хил хамгаалах байгууллагад зохих журмын дагуу мэдэгдсэн тохиолдолд түүнийг улсын хилээр нэвтрүүлэхгүй”, 17.8-д “Улсын хилээр нэвтэрч байгаа зорчигч, тээврийн хэрэгслийн мэдээллийн нэгдсэн санг ашиглах, мэдээлэл харилцан солилцох журмыг улсын хил хамгаалалтын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална” гэж заасныг хэрэгжүүлэн “Улсын хилээр нэвтэрч байгаа зорчигч, тээврийн хэрэгслийн мэдээллийн нэгдсэн сан”-г шинэчлэх ажлын хүрээнд “Гэрэгэ” ХХК-тай хамтран

системийн хөгжүүлэлтийг хийж байна. Дээрх байгууллагуудаас ирүүлсэн улсын хилээр нэвтэрснийг мэдэгдэх иргэний мэдээллийг системд "Мэдэгдэх иргэдийн" сан үүсгэн, бүртгэхээр хөгжүүлэлтийг хийж байна.

Ийнхүү Монгол Улсын иргэнийг Монгол Улсын хилээр гарах эрхийг түдгэлзүүлэх журмыг боловсронгуй болгох, хилийн хориг тавих эрх бүхий байгууллагуудын уялдаа холбоог хангах, Хууль зүй, дотоод хэргийн сайдын тушаалаар баталсан "Хүүхдийг улсын хилээр нэвтрүүлэх журам"-аар зохицуулж байгаа харилцааг хуулийн төсөлд тусгах, ингэхдээ Улсын Их Хурлаас 2024 онд баталсан Хүүхэд хамгааллын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгад нийцүүлэн тусгалаа.

Мөн хуулийн 6 дугаар зүйлд Монгол Улсын иргэн гадаад улсад цагаачлах тохиолдолд цагдаагийн байгууллагаас цагаачлах зөвшөөрөл олгох зохицуулалтыг тусгаж хуулийн нэмэлт өөрчлөлтөөр цагаачлах зөвшөөрөл олгох чиг үүрэг нь 1997 онд "Нийслэлд Иргэний бүртгэл, мэдээллийн улсын төв, орон нутагт цагдаагийн байгууллага"-д, 2000 онд "Гадаадын иргэн, харьяатын асуудал эрхлэх алба"-д тус тус шилжсэн байна.

Манай улс 1992 оны шинэ Үндсэн хуулиар иргэнийхээ гадаадад зорчих, оршин суугаа газраа өөрчлөх, чөлөөтэй зорчих, эх орноо орхин явах эрхийг нь баталгаажуулж, тусгайлсан хуулиар зохицуулж өгсөн нь тухайн нийгэмдээ ач холбогдолтой байсан боловч өнөөгийн буюу 30 жилийн дараах нийгмийн харилцаа бүхэлдээ өөрчлөгдөж, иргэд гадаадад хувийн хэргээр зорчих, цагаачлахдаа аливаа нэгэн байгууллагад хандаж зөвшөөрөл авах нь хүний чөлөөтэй зорчих эрхэд халдсан, эрхийг нь хязгаарласан үйлдэл гэж үзэхээр болжээ. Хуулийг хэрэгжүүлэх хугацаанд хуульд заасны дагуу хандаж, бүртгүүлсэн, зөвшөөрөл авсан, түүнийг түдгэлзүүлсэн тохиолдол үүсээгүй байгаа нь ч үүнтэй холбоотой.

Түүнчлэн, "Монгол Улсын иргэн гадаадад хувийн хэргээр зорчих, цагаачлах тухай хууль"-д заасан хилээр гарахыг хязгаарлах тухай зохицуулалт нь Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хууль, Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хууль, Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулиар зохицуулагдаж байгаа тул хуулийн давхардал, хийдлийг үүсгэсэн гэж үзэхээр байна.

Мөн 2018 онд Хууль зүй, дотоод хэргийн яамны захиалгаар Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнгийн Хууль зүйн судалгааны төвөөс дээрх хуулийн хэрэгжилтийн үр дагаварт үнэлгээ хийсэн тайланд *" гадаадад хувийн хэргээр болон цагаачлахаар эх орноо орхин явж буй Монгол Улсын иргэдийн нэгдсэн тоо бүртгэлийг хөтлөн явуулах чиг үүргийг хэрэгжүүлэх байгууллагыг зөв тодорхойлох, уг асуудлыг хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд тусгах..."* гэж дүгнэсэн.

Иймд Монгол Улсын иргэн гадаадад хувийн хэргээр зорчих, цагаачлах тухай хуулиар зохицуулсан харилцаа өнөөгийн нийгэмд бүхэлдээ хэрэгжих боломжгүй байгаа шалтгаан, нөхцөлийг харгалзан үзэж хуулийн төслийн 6 дугаар зүйлийг хүчингүй болгохоор тусгаад байна.

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2025 оны ... дугаар
сарын ... -ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ТӨРИЙН БОЛОН АЛБАНЫ НУУЦЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Төрийн болон албаны нууцын тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

“14 дүгээр зүйл. Албаны нууцад хамаарах мэдээлэл

14.1. Албаны нууцад дараах шаардлагыг хангасан мэдээллийг хамааруулна:

14.1.1. үндэсний аюулгүй байдал, нийгмийн дэг журам, хүний эрх, эрх чөлөө, хүн амын эрүүл мэнд, ёс суртахууныг хамгаалах хууль ёсны ашиг сонирхолд нийцсэн байх;

14.1.2. бусдын хууль ёсны ашиг сонирхолд хохирол учруулахааргүй байх;

14.1.3. иргэний мэдээлэл хайх, хүлээн авах эрх, эрх чөлөөг хязгаарлахааргүй байх.

14.2. Төрийн байгууллага, албан тушаалтан, бусад хуулийн этгээдийн хууль бус үйлдлийг нуух зорилгоор мэдээллийг албаны нууцад хамааруулахыг хориглоно.

14.3. Тухайн байгууллага албаны нууцад хамаарах мэдээллийг энэ хуульд заасан шаардлагад нийцүүлэн боловсруулж, тагнуулын байгууллагын саналыг үндэслэн тухайн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн, эсхүл байгууллагын дарга батална.

14.4. Тухайн байгууллага нь албаны нууцад хамаарах мэдээллийн жагсаалтад ил болгох мэдээлэл байгаа эсэхэд дүн шинжилгээг хийж тайланг тухайн жилийн эхний улиралд багтаан тагнуулын байгууллагад хүргүүлнэ.

14.5. Хүн, хуулийн этгээдэд Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай хуульд заасан хязгаарлалттай мэдээллийг өгөхөөс татгалзсан бол татгалзсан үндэслэлээ тайлбарлах үүрэгтэй.”

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг 2025 оны ... дугаар сарын ...-ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

ТАНИЛЦУУЛГА

Төрийн болон албаны нууцын тухай
хуульд өөрчлөлт оруулах тухай
хуулийн төсөл

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 17 дахь хэсэгт “төр, түүний байгууллагаас хууль ёсоор тусгайлан хамгаалбал зохих нууцад хамаарахгүй асуудлаар мэдээлэл хайх, хүлээн авах эрхтэй. Хүний эрх, нэр төр, алдар хүнд, улсыг батлан хамгаалах, үндэсний аюулгүй байдал, нийгмийн хэв журмыг хангах зорилгоор задруулж үл болох төр, байгууллага, хувь хүний нууцыг хуулиар тогтоон хамгаална.” гэж заасан.

2021 оны 12 дугаар сарын 17-ны өдөр батлагдсан, 2022 оны 5 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөх Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай хуулийн 7 дугаар зүйлд зааснаар хуульд ил тод, нээлттэй байхаар заасан мэдээллийг албаны нууцад хамааруулж тогтоохгүй байхаар заасан.

Монгол Улсад нийт 39 төрийн байгууллагын төрийн нууцад хамаарах мэдээлэл 572, албаны нууцад хамаарах мэдээлэл 1043 байна.¹

Гэвч төрийн байгууллага, албан тушаалтнууд хуульд ил тод, нээлттэй байхаар заагаагүй бөгөөд нууцад хамааруулах шаардлагагүй мэдээллийг “албаны нууц”-д хамааруулан тогтоох боломжтой байгаа албаны нууцын талаарх эрх зүйн зохицуулалт буюу Төрийн болон албаны нууцын тухай хууль дахь зохицуулалт нь иргэний Монгол Улсын Үндсэн хуулиар олгогдсон мэдээлэл авах эрхийг хөндөхөд хүрч байна гэсэн шүүмж гарсаар байна.

Иймд Монгол Улсын Үндсэн хуульд заасан, иргэний мэдээлэл хайх, хүлээн авах эрхийг хангах, төрийн байгууллагын үйл ажиллагааны ил тод байдлыг нэмэгдүүлэх зорилгоор хуульд ил тод, нээлттэй байхаар заагаагүй бөгөөд нууцад хамааруулах шаардлагагүй мэдээллийг албаны нууцад хамааруулахгүй байх, үүний тулд албаны нууцад хамааруулах мэдээллийн шалгуур үзүүлэлтийг тусгалаа.

¹ Тагнуулын ерөнхий газраас ХЗДХЯ-д албан бичгээр ирүүлсэн тоон мэдээлэл 2022 он

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2025 оны ... дугаар
сарын ... -ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ХАРИЛЦАА ХОЛБООНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Харилцаа холбооны тухай хуулийн 8 дугаар зүйлд доор дурдсан агуулгатай 8.14 дэх хэсэг нэмсүгэй:

“8.14.Энэ хуулийн 8.3-т заасан сонгон шалгаруулалтын журмыг Засгийн газар батална.”

2 дугаар зүйл. Харилцаа холбооны тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.2, 8.3 дахь хэсгийг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

“8.2.Зохицуулах хороо нь дарга, орон тооны бус 6 гишүүнээс бүрдэх бөгөөд Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар, харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын тус бүр 2, Худалдаа, аж үйлдвэрийн танхим, иргэний нийгмийн байгууллагын төлөөлөл тус бүр 1 байна.

8.3.Зохицуулах хорооны дарга, гишүүдийг нээлттэй сонгон шалгаруулалтын үндсэн дээр Засгийн газар томилно.”

3 дугаар зүйл. Харилцаа холбооны тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.6 дахь хэсгийн “гишүүнээр томилно.” гэснийг “гишүүнд нэр дэвшүүлнэ.” гэж өөрчилсүгэй.

4 дүгээр зүйл. Энэ хуулийг хүчин төгөлдөр хуулийн дагуу томилогдсон Харилцаа холбооны зохицуулах хорооны гишүүний бүрэн эрхийн хуульд заасан хугацаа дуусгавар болж, дараагийн дарга, гишүүнийг томилох үйл ажиллагаанаас эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

ТАНИЛЦУУЛГА

Харилцаа холбооны тухай хуульд
нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай
хуулийн төсөл

Харилцаа холбооны тухай хуульд заасны дагуу өмчийн бүх төрлийн аж ахуйн нэгж, иргэн харилцаа холбооны зах зээлд үр ашигтай, шударга өрсөлдөх нөхцөлийг бүрдүүлэх, хуульд заасан тусгай зөвшөөрөл олгох, мэргэжлийн дүгнэлт, шийдвэр гаргах чиг үүрэгтэй Харилцаа холбооны зохицуулах хороо нь дарга болон 6 гишүүний бүрэлдэхүүнтэй ажиллаж байна.

Зохицуулах хорооны дарга, гишүүд нь Харилцаа холбооны тухай хууль болон Засгийн газрын 2016 оны 268 дугаар тогтоолоор баталсан дүрэмд заасан бүрэн эрхийг хэрэгжүүлж ажиллаж байна.

Харилцаа холбооны зохицуулах хороо хуульд заасан чиг үүргээ хэрэгжүүлэхдээ улс төрөөс хараат, хамааралтай байх нь хэвлэлийн эрх чөлөөг хязгаарлах буюу мэдээллийг агуулгад хяналт тогтоох боломжтой тул хорооны дарга, гишүүдийг томилж байгаа одоогийн тогтолцоог өөрчлөх шаардлагатай талаар хэд хэдэн судалгаанд онцолжээ. Тухайлбал, АНУ-ын төрийн департаментын Монгол Улсын 2019 оны хүний эрхийн тайланд “Харилцаа холбооны зохицуулах хороо нь дижитал болон телевиз радиогийн нэвтрүүлгийн агуулгад ерөнхий нөхцөлөөр хориг хязгаарлалт тогтоох эрх хэмжээтэйг онцлоод уг хорооны гишүүдийг олон нийтийн оролцоог хангагүйгээр томилж байгаа, мөн хорооны гишүүд улс төрд танил талтай хүмүүст давуу тал олгож байгааг шүүмжилжээ.¹

Харилцаа холбооны зохицуулах хорооны гишүүдийн хараат бус байдлыг хангах, иргэний нийгмийн болон мэргэжлийн байгууллагын бодит оролцоог хангах, тэдгээрийг нээлттэй сонгон шалгаруулалтаар томилох зохицуулалтыг бий болгох зохицуулалтыг тусгалаа.

¹ Монгол Улс дахь хүний эрхийн төлөв байдал: тулгамдсан асуудал, шийдэл. О.Мөнхсайхан, Р.Очирбал. Хүний эрх-Дэвшилтэт бодлогын хүрээлэн 2021 он. 109 дүгээр хуудас.

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2025 оны ... дугаар
сарын ... -ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ХУУЛЬЧИЙН ЭРХ ЗҮЙН БАЙДЛЫН ТУХАЙ
ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 55 дугаар зүйлийг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

“55 дугаар зүйл.Хуульчийн сургалт зохион байгуулах

55.1.Хуульчийн үргэлжилсэн болон ёс зүйн сургалтыг жилд нэгээс доошгүй удаа зохион байгуулна.

55.2.Хуульчийн үргэлжилсэн сургалтын агуулга нь Монгол Улсын олон улсын гэрээ, конвенц, шинээр батлагдсан хууль тогтоомжийг таниулах, хуульчийн мэргэжлийн ур чадвар, мэдлэг, ёс зүйг нэмэгдүүлэх, хуулийг нэг мөр ойлгож хэрэглэх дадал төлөвшүүлэхэд чиглэгдэнэ.”

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2025 оны ... дугаар сарын ...-ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

ТАНИЛЦУУЛГА

Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай
хуульд өөрчлөлт оруулах тухай

Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд оролцох эрх бүхий хуульчдад /шүүгч, прокурор, өмгөөлөгч, нотариатч, бусад хуульч/ олон улсын гэрээ конвенцын ойлголт мэдлэгийг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн арга хэмжээ, уг асуудлыг хуульчийн үргэлжилсэн сургалтын хөтөлбөрт тусгах хөшүүрэг бий болгохоор хуулийн 55 дугаар зүйл буюу хуульчийн үргэлжилсэн сургалт зохион байгуулах гэсэн хэсэгт хуульчийн үргэлжилсэн сургалтын агуулга нь Монгол Улсын олон улсын гэрээ, конвенц, шинээр батлагдсан хууль тогтоомжийг таниулах, хуульчийн мэргэжлийн ур чадвар, мэдлэг, ёс зүйг нэмэгдүүлэх, хуулийг нэг мөр ойлгож хэрэглэх дадал төлөвшүүлэхэд чиглэгдэх агуулга бүхий зохицуулалт нэмэхээр боловсрууллаа.

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2025 оны ... дугаар
сарын ... -ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО, ТӨЛӨВЛӨЛТ, ТҮҮНИЙ УДИРДЛАГЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуульд доор дурдсан агуулга бүхий дараах заалтыг нэмсүгэй:

1/5 дугаар зүйлийн 5.1.18 дахь заалт:

“5.1.18.хүний эрх, эрх чөлөөг дээдэлсэн байх.”

2/5 дугаар зүйлийн 5.2.18 дахь заалт:

“5.2.18.“хүний эрх, эрх чөлөөг дээдэлсэн байх зарчим” гэж хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийг боловсруулах, төлөвлөх, батлах, хэрэгжүүлэхэд олон улсын гэрээгээр хүлээсэн үүргийн дагуу хүний эрх, эрх чөлөөг зөрчөөгүй, бататган бэхжүүлэхэд чиглэсэн байхыг.”

3/6 дугаар зүйлийн 6.5.9, 6.5.10 дахь заалт:

“6.5.9.хүний эрх, эрх чөлөөг хангах зорилтот хөтөлбөр;
6.5.10.эрх зүйн шинэтгэлийн зорилтот хөтөлбөр”

2 дугаар зүйл.Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.27 дахь заалтын “хэрэгжүүлснээр” гэсний дараа “хүний эрх,” гэж нэмсүгэй.

3 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2025 оны ... дугаар сарын ...-ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

ТАНИЛЦУУЛГА

Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний
удирдлагын тухай хуульд нэмэлт
оруулах тухай

Монгол Улс 1961 онд Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагад элсэн орсноос хойш Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага болон түүний гүшүүн байгууллагуудаас батлан гаргасан хүний эрх, эрх чөлөөтэй холбоотой 70 гаруй гэрээнд нэгдэн ороод байна. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассемблейн тогтоолоор батлагдсан Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглал, Эдийн засаг, нийгэм, соёлын эрхийн тухай олон улсын Пактаар хүний хувийн халдашгүй байдлын эрхийг баталгаажуулсан байдаг бөгөөд энэхүү эрхийн хүрээнд хүний орон байр, өмч нь халдашгүй байхаар хамгаалагдсан.

Хөгжлийн томоохон төсөл хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэх явцад иргэний өмчид халдах, албадан нүүлгэх үйл ажиллагаа явагддаг бөгөөд энэхүү ажиллагаанд хүний хувийн халдашгүй байдал буюу хүний өмч халдашгүй байх, орон байр халдашгүй байх эрх хөндөгддөг.

Иймд хөгжлийн төлөө төсөл хөтөлбөр хэрэгжүүлэхдээ үүсч болох эрсдэл, хохирлыг бууруулах үүднээс хүний эрх, эрх чөлөөг дээдэлсэн байх болон тухайлан хүний эрхийн судалгаа хийх агуулгыг тусгалаа.

Түүнчлэн, Улсын Их Хурлын 2024 оны 21 дүгээр тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн Хүний эрхийг дээдэлсэн засаглалын бодлогын хүрээнд “Монгол Улсад Хүний эрхийг хангах үндэсний II хөтөлбөр”, “Эрх зүйн шинэтгэлийн II хөтөлбөр”-ийг батлуулж, хэрэгжүүлэхээр заасан. Мөн Монгол Улсын Их Хурлын “Монгол Улсын хүний эрхийн үндэсний комиссын тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангах, хүний эрхийн түгээмэл тунхаглал батлагдсаны 75 жилийн ойд зориулсан Улсын Их Хурлын хүндэтгэлийн хуралдаантай холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай” 2023 оны 114 дүгээр тогтоолоор “Хүний эрхийг хангах үндэсний хөтөлбөр-2”-ыг батлан, хэрэгжүүлэхийг Засгийн газарт даалгасан байдаг.

Иймд дээрх хөтөлбөрийг батлах эрх зүйн үндэслэлийг бүрдүүлэх, хөгжлийн зорилтот хөтөлбөр буюу дунд хугацааны хөгжлийн бодлогын баримт бичиг болгон хэрэгжүүлэх боломжийг бүрдүүлэхээр тус хуульд нэмэлт оруулахаар тусгалаа.